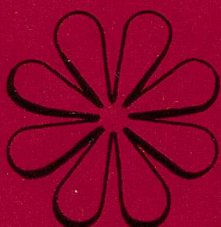
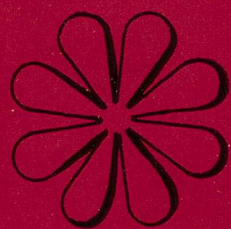

11

as
72

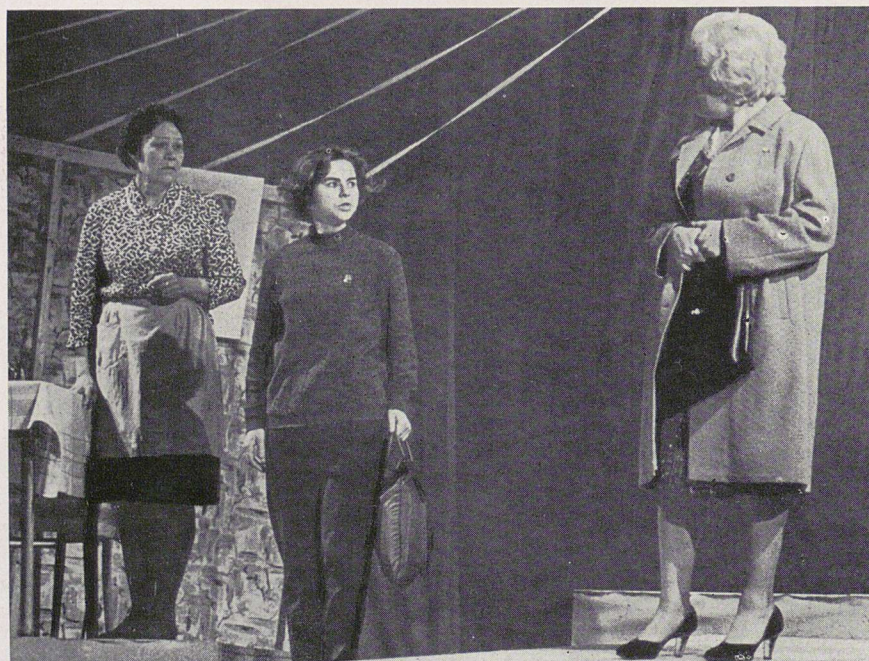
ROČNÍK 9
LISTOPAD
KČS 4

AMATÉRSKÁ SCÉNA

SOVĚTŠTÍ OCHOTNÍCI U NÁS

DÍVKA A DUBEN

Na letošní mezikrajové přehlídce v Táboře vystoupil jako host sovětský soubor – Dramatické lidové divadlo Orechovo-Zujevo s inscenací hry Tamary Janové *Dívka a duben*. Seznamujeme vás s inscenací snímky Pavla Štolla.

Tobě,
vypískaná,
orvaná palbou kanonád,
tobě,
kteřou záští bajonetů zjizvilo,
vzrušeně
nad průvanem nadávek a vády
zvedám své ódy
slavnostní
„Ó!“
Ó, bestiální!
Ó, dětská!
Ó, nicotná!
Ó, zářící!
Jakými jmény tě ještě nazvali?
Jakou tváří se k nám ještě otočíš, ty dvojilíci?
Ztepilou stavbou snad?
Hromadou rozvalin?
Kolem strojníka,
zmazaného mourem uhelným,
kolem horníka, kutajícího hory kovu,
zbožně
vypouštíš kadidlový dým,
velebíš práci člověkovu.
A zítra
Vasilovy ruce,
ruce krovů chrámových,

v prosbě o milost k nebesům marně vzletí.
Tuponosí kanci baterií tvých
rozryjí kremelské tisíciletí.
V předsmrtné plavbě chraptíš:
„Sláva vám!“
Vřesk sirén klouzá po temnotě.
Na tonoucí křižník
jdeš s lodníky,
tam,
kde mňoukalo
zapomenuté kotě.
A potom
v opilé tlupě řveš
a s furiantsky nakroucenými špičkami vousů
šedivé admirály pažbou shazuješ
po hlavě
z mostu v Helsingforsu.
Včerejší rány si lížeš.
Lížeš hrud'.
A zase z rozřatých tepen crčí červená.
To tobě,
šosákovo
— ó, prokleta třikrát bud'! —
a moje,
básníkovu
— ó, čtyřikrát sláva ti, blahoslavená! —

(Přeložil Jiří Taufer)

průhledy

novinky sovětských scén...

(ZMĚNY V MCHATU, NOVÉ HRY, ZAJÍMAVÝ HAMLET)

Neměl jsem žel již několik let možnost navštívit sovětská divadla, proto také vše, co teď píš, jsou jen informace „z druhé ruky“, získané četbou a pečlivým studiem sovětského odborného tisku i deníků. Myslím však, že i tahle „zprostředkovaná“ informace může mít svou cenu. Vzhledem k tomu, že mám jen omezený prostor na celou spoustu zajímavostí a proměn, omlouvám se laskavému čtenáři předem, že nepůjde ani zdaleka o úplný a vyčerpávající pohled na soudobé sovětské divadlo, které má svou rozmanitou vývojovou specifikou nejen v Moskvě a Leningradě, ale i v jiných městech dalších sovětských republik. Nuže tedy, půjde více méně jen o pokus zaznamenat novinářským způsobem hrst zajímavostí, zpráv a informací. Přitom jakkoli se snažím uvádět jen podstatné, informací z Těatru, Litgazety, Těatralnoj žizni aj. je tolik, že jedna stihá druhou. Myslím si však, že informací o socialistickém divadle — nejen sovětském — je v našem tisku dost málo. Odtud tedy alespoň tenthle drobný pokus. Leč dosti úvodem..

Už téměř před dvěma lety došlo k jedné z nejradikálnějších proměn ve vedení MCHATu. Scéna, tak legendárně spjatá se jmény Stanislavského a

Dančenko, žila dlouhá léta jen ve stínu těch velkých jmen. Kritici nad ní někdy už už lámali hůl. Nebylo to vždycky na místě, viděl jsem v této slavné budově několik vynikajících inscenací — zejména po stránce herecké — ovšem na druhé straně přiznám, že pokus omladit ducha této významné scény byl nanejvýš sympatický. Šéfem MCHATu se stal Oleg Jefremov, který stál deset let v čele malého experimentálního Sovremenniku. Jefremov byl absolventem jednoho studia MCHATu a ukázalo se, že stavět jakkoli scény do potikladu je nesmysl. Jeden typ divadla je nutný, aby mohl žít jiný typ. Umělé protiklady jsou mnohdy jen dílem kritiků. Na druhé straně — uniformita je umělecká smrt. Prohlásil to už kdysi Majakovskij a je to platné dodnes! Jefremov byl tvůrcem jednoho z prvních tzv. malých divadel v Moskvě, ale zůstal ve svých zásadách vždycky věrný principům svých velkých učitelů. Nic nemění na tom, že dělal v Sovremenniku divadlo po svém, viděl svět kolem sebe vlastníma očima. Mejerchold přece také viděl svět po svém a přitom vyšel z MCHATu!

Dnes se kritici zamýšlejí nad prvními výsledky nového Jefremovova vede-

ní. Zatím je myslím na zevrubnou analýzu krátká doba. Jefremov „vtrhl“ do MCHATu se skupinou mladých herců a zejména režisérů, přivedl nové autory a vnesl do divadla okysličující krev. Tak dostal MCHAT nejen novou budovu, ale i nového ducha, který — jak se zdá — tvořivosti zakladatelů dělá jen čest. Jefremov chce vytvořit „současný MCHAT“. Proto přizval na stáze mladé lidi z celé země, nejen aby se učili, ale aby pomáhali svými očima korigovat jeho práci. Obrovské! Tak se na prknech této scény poprvé objevil A. Volodin s filosofickou adaptací Dona Quijota Dulcinea z Tobozy — v němž se zaskvěl sám Jefremov a Taťána Doroninová. Jako režisér měl Jefremov úspěch s Gorkého hrou Poslední (vedl ji umělecky, režii měli V. Saljuk a I. Vasiljev). Je tu i několik dalších nových inscenací. Tvůrci Sovremenniku si říkali „děti roku 56“. Sovremennik se zrodil uvnitř MCHATu a nyní, když mladí dozrávají, vrátí toto slavné scéně svou lásku vlastními tvůrčími činy.

Ovšem Sovremennik sám, po odchodu řady herců, ačkoliv je veden vynikajícím a i u nás dobře známým hercem a teď i režisérem Olegem Tabakovem, se tím prý ocitl na pokraji krize.

Což je ovšem zase jiná kapitola...

Populární Divadlo na Tagance, které se dostalo již do trvalého povědomí i nejvýznamnějších kritiků, je nejen stále vyprodané, ale má také k obdivu diváků adekvátní úroveň inscenační. Kritik E. Kardin — a v tom není sám — vysoko hodnotí jednu z nových inscenací divadla: Hamleta. Režisérem hry je šéf divadla Jurij Ljubimov. Ostatně z celé řady velmi pochvalných kritiků citujeme alespoň kousek z textu rozboru známého kritika A. Aniksta v Litgazetě, kde rozebírá tři shakespearovské inscenace uplynulé moskevské sezóny: Erosovu režil Romea a Julie, inscenaci Antonia a Kleopatry (v režii J. Vachtangova) a právě Ljubimovova Hamleta, o němž mimo jiné píše: „Ljubimov dal tragédii — možná jen vrátil — publicistický charakter. Zavrhl obvyklou okázalost přepychu scén a dekorací, nechal stranou tradiční dvorskou etiketu... Ljubimovův Hamlet je příbuzný „s rozhněvanými“, je násilník, nikoli však blázen...“

Jiná zajímavá představení repertoáru „Taganky“, jak se dočítáme, jsou Brechtův Galileo Galilei, Černyševského Co dělat, i u nás známá hra Hodina H, Jeseninův Pugačev, a na nočních představeních uváděné Vozněsenského Antisvěty.

Změny, které se udály ve vedení MCHATu, nebyly tak zcela ojedinělé. Připomeňme si proto, že mladý tvůrce nastoupil například i do čela Vachtangovova divadla, kde se po smrti otce R. Simonovovi — který zemřel — stal ředitelem jeho asi čtyřicetiletý syn Jevgenij Simonov. A na čele známého Divadla Majakovského nyní stojí velmi talentovaný mladý režisér Andrej Gončarov, jenž zahájil své účinkování úspěšným pokusem o adaptaci Fadějevovy Porážky. Kritik Kardin se zmiňuje velmi pozitivně také o Gončarovově zajímavé inscenaci Williamsovy hry Tramvaj do stanice Touha. Naproti tomu jednou z novějších úspěšných inscenací nového šéfa MCHATu, Jefremova, je prý pozoruhodná koncepce Gorkého hry Poslední. Jak se můžeme dočíst, novým mladým tvůrcům se na čele divadel zatím daří. Jsme však uprostřed nové sezóny, co ta přinese? Podle dramaturgických plánů divadel by to mohla být sezóna z nejzajímavějších...

Velký důraz všech sovětských scén je na původní dramatičtější. V tom podporuje divadlo velmi dobře také kritika, zejména po nedávném usnesení stranických orgánů o kritice. Je třeba klást na divadlo principiální kritéria, skoncovat s přítelstkováním, ale také nadneseným estetizováním, odmítajícím kritéria společenských aktuálností. Nelze připustit na scénu balast a malvitu, ale novým hráčům, které jdou do hloubky a mají zápal, vůli pomoci současným otázkám, je třeba držet palce. Asi takhle se to dnes ozývá v řadě kritiků.

Faktem zůstává, že jakkoli si sově-

ští kritici naříkají na nedostatek dobrých her, můžeme jim z našeho hlediska jen závidět přebohatou žatvu zajímavých novinek. Generálně lze říci, že se objevují v posledních dvou třech letech nová jména. A pokud jde o „zrod“ těchto autorů, mají většinou daleko k literárnímu, jsou spíše životní matérie znalí — a to právě zaručuje větší míru opravdovosti fabule děl. Ať už máme na mysli autora velmi populární hry Andělé (Vasiljev), nebo Dvoreckého (jehož novinku již natáčí Lenfilm!) nebo Roščina (Valentin a Valentina), L. Vampilova aj. Vesměs jde o autory přicházející nikoli z kateder, ale ze života. Odtud teprve k hlubšímu vzdělání literárnímu. Přichází — zdá se — nová dramatická generace. Nedá se zatím říci, co přináší nového tvarově — což ani není tak důležité — můžeme však postřehnout, že přináší živé konflikty, zajímavou problematiku. Je tu zřejmě hluboká spojitost se stejně svěžím rozmachem ve sféře literární, připomeneme-li si živé diskuse třeba kolem próz Vladimirovových nebo tolik diskutovaného díla Jurije Trofimova Výměna, Dlouhý den loučení]. Tak jako kdysi generace Gorkého a mladé sovětské avantgardy, tak i mladí dramatikové přicházejí nezatíženi estetickými dogmaty a poučkami. Proto jsou noví a zajímaví. Kupříkladu takový A. Vampilov, jehož Rozloučení v červnu uvedlo na nedávné ostravské přehlídce bratislavské SND. Dnes je již autorem čtyř her, všechny se zrodily daleko od Moskvy. Neboť dříve než se Vampilov pustil v Moskvě do studia, prošel „školou života“ v Irkutsku. Tam také v roce 1966 debutoval a tam, daleko od centra, v Čechovově divadle v Taganrogu, měla premiéru jeho první hra. Teprve mnohem později se rozletěla po celé zemi. Polský měsíčník

Dialog přinesl nedávno polský překlad nové Vampilovovy hry Dvacet minut s andělem (jednoaktová komedie), která se také brzy objeví na polských scénách.

Sovětská dramatika tedy proráží nové cesty. Doufejme, že tahle cesta bude předmětem pozornosti nejen našich dramaturgů a divadel, ale i našich autorů, adeptů autorství a také kritiků. Škoda ovšem, to musím podotknout, že tak málo kritiků a redaktorů kulturních rubrik zná sovětské divadlo z autopsie natolik, aby o něm mohli pravidelně, pohotově a zajímavě informovat. Myslím, že je o čem.

Závěrečná poznámka se týká sovětského divadla, jako jiných scén ze socialistických zemí. Málo se o nich vůbec píše. Deníky patrně nemají místo a také svým zaměřením mají jiné poslání než referovat v drobnostech o té či oné divadelní novince. A přitom pro odborníky a zájemce mají právě tyhle drobné, leč soustavné informace, nesmírnou cenu. Tolik se chceme poznat, přitom tak málo se poznáváme. Dnešní moje „průhledy“ byly jen nepatrnou sondou, neúplnou a útržkovitou. Přesto si myslím, že čím více si chceme v socialistickém divadle rozumět, tím lépe o sobě musíme — přinejmenším a především — vědět. Kdy si vycházel časopis Sovětské divadlo. Bylo to ve specifické době a časopis měl specifický charakter. Neměla by však dnes moderní varianta takového časopisu své nové oprávnění?

Porozumět znamená poznat. A poznat — znamená být čerstvě a zevrubně informován...

Ales Fuchs

SOVĚTŠTÍ OCHOTNÍCI

ČESKÁ POROTA

DÍVKA A DUBEN

Na letošní mezikrajové přehlídce v Táboře vystoupil jako host sovětský soubor — Dramatické lidové divadlo Orechovo-Zujevo s inscenací hry Tamary Janové Dívka a duben. Na přání hostů hodnotila představení naše porota ve složení Jaroslav Šindelář, doc. Jan Císař a dr. Zdeněk Dopita. Přinášíme záznam hodnocení.

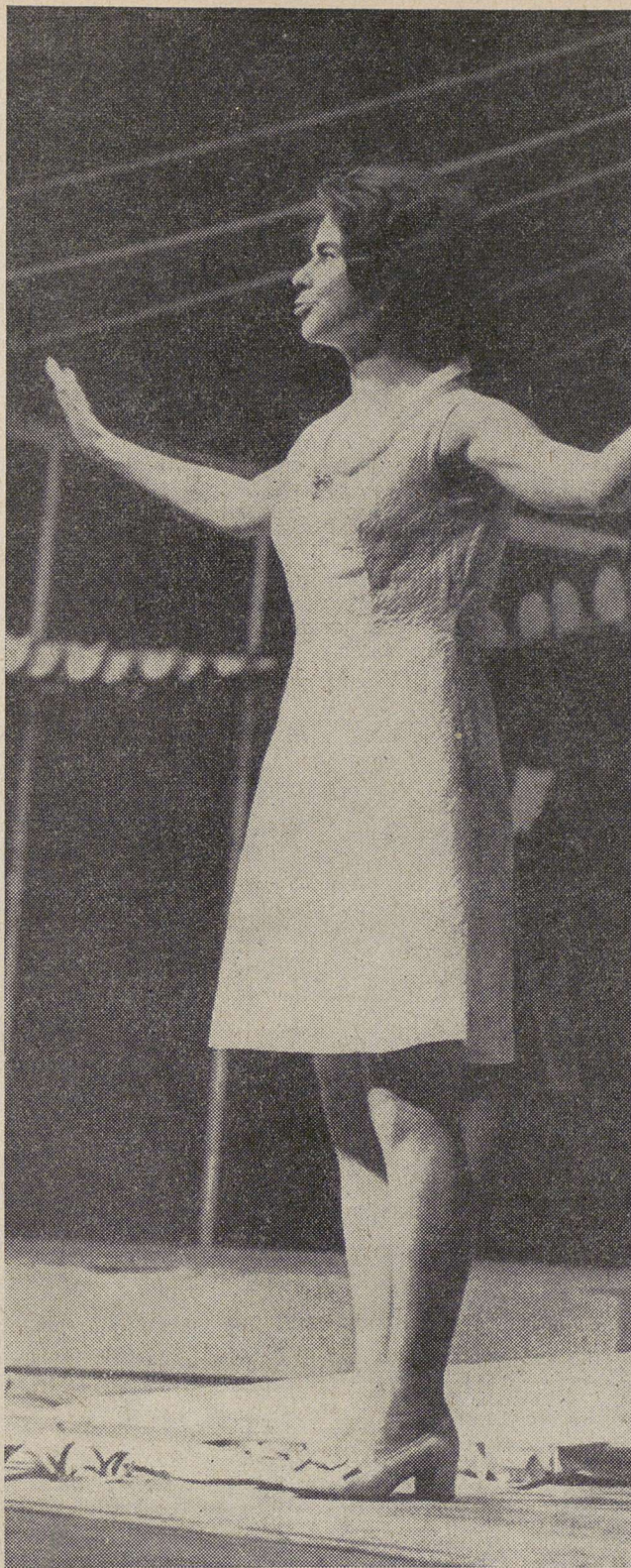
Porota přehlídky, za níž nejprve hovořil ruský doc. Jan Čisář, ocenila zejména skutečnost, že sovětský amatérský soubor uvedl v Táboře nikoli ruskou či sovětskou klasiku, ale že hrál nejnovější a u nás dosud neznámou hru ze současnosti. Tato hra, jak to ukázal závěrečný potlesk, živě zajímala i naše obecenstvo, protože řeší problematiku dnešní generace a klade si závažnou otázku, jak žít.

Doc. Jan Čisář provedl poté velmi podrobný rozbor textu hry. Setkáváme se v ní s mladými lidmi — studenty, kteří vstupují v sedmnácti letech do života s řadou názorů a hlavně otázek, na něž nekompromisně, naléhavě a s upřímností mládí hledají uspokojivé odpovědi: ať už jde o vzájemné vztahy ve školní třídě, či o poměr k starší generaci (rodičů a profesorů) a konečně o ten nejkrásnější vztah dvou mladých lidí — o lásku mezi studentkou Varjou a jejím spolužákem Igorem. Tento vztah sleduje hra od prvotních citových zmatků a nejistot až k hlubokému a čistému citu, který si pak oba mladí lidé hájí jak proti rodičům (Igorův konflikt s matkou a jeho odchod z domova), tak proti nečestnému jednání kohosi z jejich spolužáků, který se snížil dokonce k napsání anonymních dopisů, aby jejich lásku zničil. Konflikt s kolektivem třídy, která tvrdí, že nikdo z nich anonymy psát nemohl a že tedy nepřistoupí na Igorem požadovanou ponižující zkoušku rukopisu každého studenta, vyřeší Varja a Igor čestně a důsledně tím, že raději odcházejí ze školy těsně před maturitou, nežli by žili v kolektivu, který svým postojem kryje pisatele anonymů. Po jejich odchodu vyslechne pak třída z profesorových úst oprávněné obvinění: zatímco kolektiv, který má před maturitou, nesložil důležitou zkoušku zralosti **charakterové**, oba mladí lidé, kteří školu opustili, tuto životně důležitou zkoušku cti a charakteru právě udělali. Třída pak apelem na čest a etiku morálně donutí k dobrovolnému doznání dívku, která má také Igora ráda a protó anonymní dopisy psala. — Závěrem doc. Čisář stručně ocenil režijní i hereckou práci na této hře.

Další člen poroty dr. Dopita se s uznáním vyslovil k společenskému významu hry, v níž jedinec, který chce žít čestně a poctivě, hájí svou pravdu proti nesprávnému postoji kolektivu a v níž zase kolektiv dokáže pochopit, v čem se mýlil, a svou chybu napравuje. Kladem inscenace sovětských hostů byly spádové tempo a rychlé střídání scén, čímž hra ani chvíli diváky neunavovala, dále naprosto bezpečná souhra celého souboru, chuť a zanícenost, s jakou v této inscenaci hraje každý člen velmi početného kolektivu, ať má úlohu velkou či nepatrnou. Promyšlená režie graduje hru od počátku plynule k závěru, má řadu funkčních a působivých mizáncén a vede herce k preciznímu provedení i těch nejmenších detailů (hra se zrcátky, s vázami, potyčky studentů i facka, kterou dá Varja Igorovi). Dr. Dopita upozornil režiséra, že příliš častým používáním nejvyššího místa scény v jejím pozadí k zdůraznění myšlenkově závažných pasáží textu se toto místo pro oko diváka opotřebovává a stává se stereotypem. Bylo by možná užitečné občas i v případě závažných textových pasáží obměňovat mizáncény, což žánr hry připouští. Další připomínku měl k nejednotnému oblečení studentů na tanečním večírku, kde studentky mají jak školní oblek se zástěrkami, tak zase večerní toalety, a kde někteří studenti mají svetry a kožené kabáty, zatímco jiní jsou v maškarních kostýmech. Režisér sovětského souboru okamžitě vysvětlil, že je to u nich běžným zvykem. Dr. Dopita vyslovil dále názor, že příchod Varji k psychiatrovi se mu zdá vzhledem k sebejisté povaze této postavy motivován už od autorky špatně.

Umělecký vedoucí souboru soudruh Grinjev poděkoval porotě za aktivní zájem o představení, za jeho podrobnou analýzu i za přátelsky vyslovené kritické připomínky, které jsou pro soubor cennější nežli pouhá slova chvály. Vyslovil přání slyšet také něco víc o životě našich amatérských souborů.

Jaroslav Šindelář pak podrobněji osvětlil organizaci i tvůrčí problematiku našeho amatérského divadlnictví. Vrátil se pak v závěru znovu k sovětské inscenaci, za níž celému souboru jménem poroty poděkoval.

N. A. Čurkinová v roli Varji z inscenace sovětských ochotníků *Dívka a duben*

POKYNY PRO ZAPOJENÍ KOLEKTIVŮ ZÁJMOVÉ UMĚLECKÉ ČINNOSTI

Období oslav 55. výročí Října, 50. výročí založení SSSR a 25. výročí Února jsou další příležitostí společenské-
ho uplatnění kolektivů i jednotlivců zájmové umělec-
ké činnosti, a tím i vytváření předpokladů dalšího roz-
voje této oblasti, jak to ukládá usnesení XIV. sjezdu
strany. Ústav pro kulturně výchovnou činnost proto vy-
dal stručné metodické pokyny pro zapojení jednotlivých
oborů do oslav, z nichž citujeme:

Slovesné a dramatické obory představují
stále velmi atraktivní zdroj programů. Je však třeba
respektovat charakter oslav, to znamená, že programy
— ať již máme na mysli jednotlivce či kolektivy — by
měly mít výrazně politický charakter a že tomuto po-
žadavku musí odpovídat i výběr repertoáru. Zásadní
obsahová hlediska by měla být obecně tato: interna-
cionalismus, přihlášení se k odkazu pokrokových tradic
české, slovenské, ruské i sovětské kultury, jakož i ná-
rodů socialistických zemí, optimismus a víra ve sprá-
vedlivé uspořádání světa, boj za mír a proti všem for-
mám vykořisťování a útlačku.

Je zřejmé, že množství kulturně politických akcí, kte-
ré se v tomto období uskuteční, dává příležitost k uplat-
nění především všem recitátorům. Relativně menší
možnost uplatnění budou mít zřejmě divadelní soubory
s celovečerními hrami. To neznamená, že by divadelní

soubory neměly k této příležitosti studovat hry vhod-
ného dramaturgického zaměření, naopak: jejich jednot-
livá vystoupení mohou být veřejnosti velmi vhodně pre-
zentována jako vyznání a manifestační přihlášení se
těchto kolektivů k ideálům Října — z nichž se zrodil
socialistický Sovětský stát — a Února, který položil zá-
klad naší socialistické současnosti.

Chceme však v této souvislosti upozornit na jednu z fo-
rem, jímž se amatérské divadelní soubory dosud málo vě-
nují, a která při podobných příležitostech je velmi vhod-
ná pro svou scénickou nenáročnost, realizační dostupnost
a značnou emotivní účinnost (a v neposlední řadě
i možnou variabilitu), a tou jsou literárně dramatická
pásma, sestavená buď monotematicky, nebo z děl jedno-
ho autora, nebo jako průřez určitým historickým obdo-
bím apod. Tato forma — vhodně doplněná i jinými umě-
leckými obory (hudební doprovod, pěvecké vložky, re-
produkovaná hudba, promítání diapozitivů či filmů jako
dotvářející scénický prvek) poskytuje patrně nejvhod-
nější (a režijně a inscenačně velmi zajímavou) možnost
uplatnění jednotlivců i kolektivů z oborů slovesných
a dramatických.

V podstatě totéž platí i o kolektivech, resp. progra-
mech malých jevištních forem a zejména o divadlech
poezie.

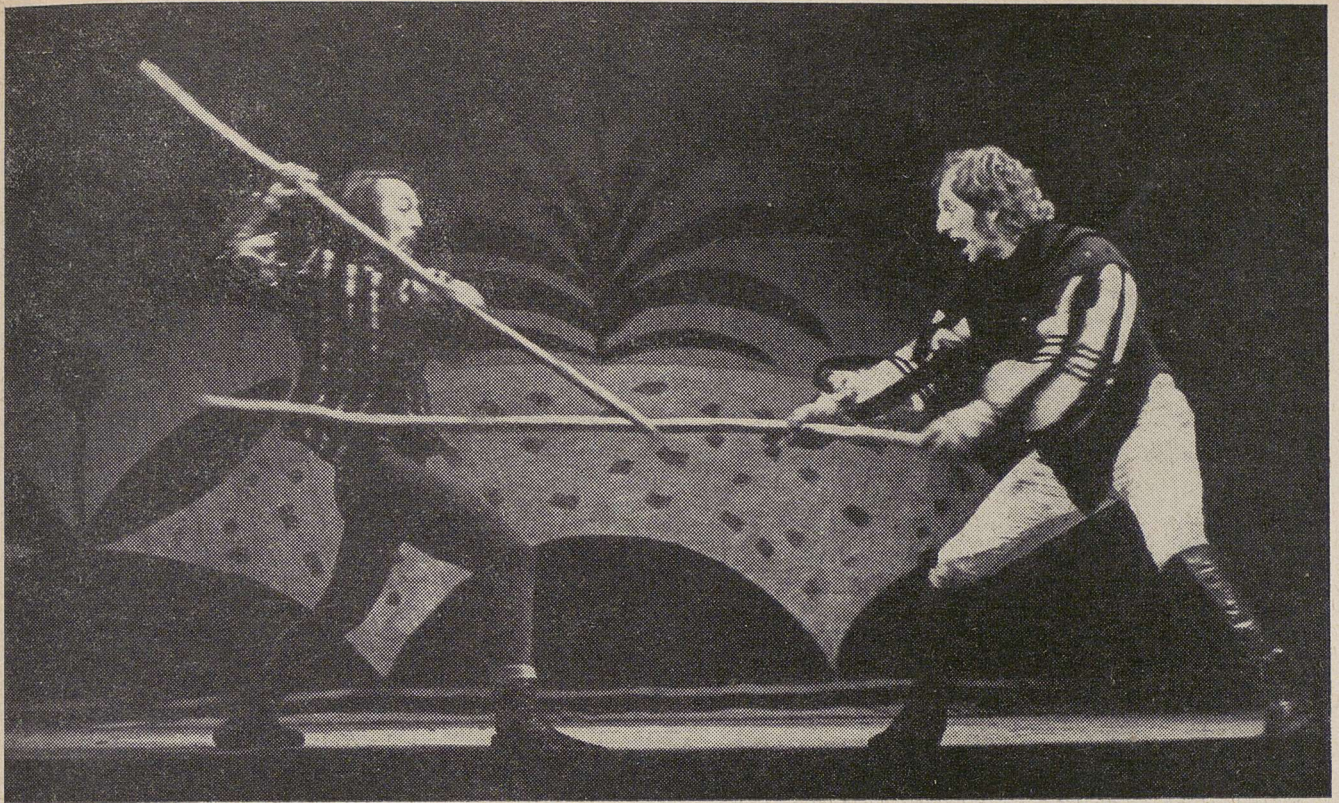

HRONOVSKÁ SCÉNOGRAFIE

Tvář nové scénografie můžeme určit,
sledujeme-li současný proces proměny
divadla: proces, který nezasahuje pou-
ze formální oblast, jako v dobách první
avantgardy, ale přímo koncepci di-
vadla. Nejde o nalezení nezbytných
doplňků k obřadu, který je dnes už
vyčerpán, ale o širší a životnější,
řekl bych tvůrčí zásah. Pro dnešní in-
scenační sloh nalézt odpovídající je-
vištní prostor!

Dnes musí být divák stržen do scé-
nického děje, musí prožívat tuto sku-
tečnost pokud možno cele, komplex-
ně. Scénografie musí působit stejně ja-
ko slovo, hudba, pohyb, barva. Ne sta-
tické prostředí, ale přímo děj! Ne di-
vadlo jako recitovaný text, ale divadlo
jako syntéza různých výrazových fo-
rem, mezi nimiž slovo má rovnocen-
nou úlohu. Divadlo takové, které
strhne diváka a zruší úplně staré kon-
vence. Divadlo, které není jen dialo-
gem nebo konstrukcí postav či popí-
sem situace, ale je vynalézavé v no-
vých prostředcích, sledem nových vje-
mů.

Na letošní hronovské přehlídce jako
by nám zmizel prostor jeviště. Inscena-
ční sloh nám vzrostl do frontálních
tří stěn a zůstal až do konce. Nebyl to

prostor pro hru, nebyl to prostor pro herce.

Nežádáme na hronovských inscenacích experimenty, které by byly samoúčelné nebo módní. Rovněž tak nechceme tvrdit a dokazovat, že progresivní socialistické divadlo se musí díť mimo tradiční jevištní prostor a bez opony. Smíme však požadovat od špičkových souborů přemýšlivou a nápaditou nekonvenční scénografii, která by dala herci možnost pohybového výrazu, uspořádala a členila prostor tak, aby rozdělení podlahy v horizontále i vertikále dramatisovalo prostorový vztah herce k herci.

Nevím, co si myslet o scénickém záměru královéhradeckých výtvarníků Jiráskovy Lucerny. Stylizace, realismus, symbolický náznak. Tři výtvarné směry si tu podaly ruce, aby... aby co? Aby k nám bylo „moderně“ promluveno? Proč? Jiráskova Lucerna je tak moderní jako Sen noci svatojánské. Přesvědčil mne o tom program 42. JH. Ale je to především nám velmi důvěrně známá báchorka, začínající kronikou a babičkou a mlynářem. Jsem přesvědčen, že pro inscenaci Lucerny nebyl nalezen odpovídající prostor, který by svou účelností a schopností rychlých proměn dovozoval umocňovat smysl a výrazové možnosti inscenace v jejím průběhu, s vývojem její významové a dramatické linie. Je možno přimnout takovéto řešení, ale jen tehdy, je-li stylově čisté, jednotné, je-li modelované světlem, které výrazově i tvarově dokresluje světelný obraz a míst-

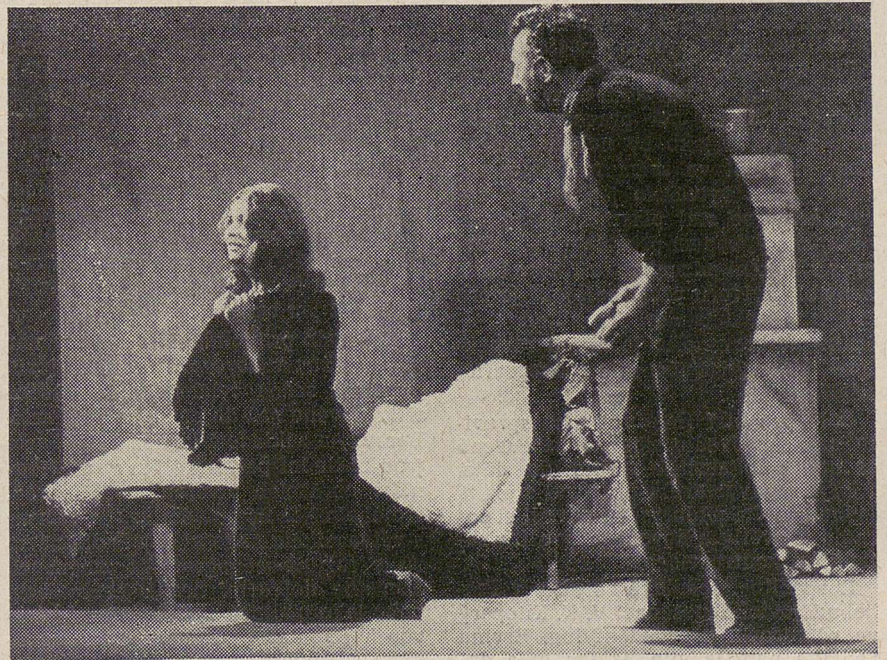
ně i časově lokalizuje, pokud je to nezbytně nutné. A hlavně, podtrhuje-li básnickou myšlenku básnickým znásobením významového jádra inscenace s lyrickou citlivostí.

O polovinu úspěchu se připravil režisér ústecké Vassy, když přijal výtvarnou koncepci svého výtvarníka Antonína Jáchymstála. Jeho nešťastný

Zeyerova Stará historie v plzeňské inscenaci na Hronově

Barč-Ivanova Matka na Hronově. Foto P. Stoll

J. Barč-Ivan, Matka. Scéna: J. Ujházi. Foto P. Štoll

půdorys s oknem, které by spíše slušelo Šrámkovu Měsíci nad řekou, nedával hercům žádné možnosti výtvarného aranžmá. Nebyl zde předpoklad k vytvoření dusné atmosféry vlčího douště, jakým má pracovna Vassy být. A světlo jako by nebylo. Mohlo dost napravit ve svém funkčním zásahu. Taktó vytvářelo jen plochý obraz, který se stal plastickým jen vynikajícím výkonem představitelky Vassy. Nefunkční náznaková zkratka kulisy nemohla vytvořit prostředí, jaké je pro tuto hru Maxima Gorkého nutné. Myšlenku autorova díla je nutno respektovat i ve výtvarném díle scénografického řešení.

Sólo pro bicí (hodiny) nám spravilo náladu. Uvedlo nás do začouzené šachty a okamžitě vtáhlo do děje. I když zde výtvarník pracoval s příliš jednoduchým půdorysem, dovedl si poradit se světly a dovedl je použít v zákonitě kontrastivcení.

Rozpačitost scénické zkratky v českobudějovické inscenaci V. K. Klicpery ve výtvarném uspořádání ing. Ervína Sedláka neměla vtip, jakým byla do-

slova nabitá inscenace. Scéna tudíž zůstala popelkou a silně kulhala za režijním pojetím. Girlandy z pozůstatků oslav 1. máje nekorespondovaly s malovanou dobovou kulisou. Škoda.

Zklamání se dostavilo v obou inscenacích her Julia Barče-Ivana. Takřka stejné půdorysy, příliš jednoduché, nedávají možnosti výtvarnému řešení aranžmá, ale svádějí ke staticčnosti. Ani jedna z obou slovenských chalup nám neudala její obraz. Byl jsem v několika a všechny měly nádherně členěný prostor včetně onoho kouzelně výtvarného bidla nad pecí. Reálnému pocitu prostředí nám je výtvarníci přiblížili jen barevně.

Naprostě protichůdně se bere záměr výtvarníkův v Zeyerově Staré historii. Plzeňská scéna byla spíše do Večera tříkrálového než do komedie dell'arte. Barevným základem komedie dell'arte jsou základní pastelové barvy a červená v obrázcích čtverců, kosočtverců, trojúhelníků. Domnívám se, že režisér s výtvarníkem nedošel k jednotě názoru v režijně-scénografické koncepci. Komedie dell'arte, hraná na sudech, nebo jako pódiové vystoupení s hadrovou horizontální zástěnou s pomalovanými symboly, by dala větší možnosti

k hravé komediálnosti a k navázání kontaktu s hledištěm.

A konečně porotou oceněná výtvarná stránka kroměřížské inscenace Čapkovy Matky. Sáhne-li výtvarník s režisérem ke scénografickému řešení v konvenčním pojetí, je to vždycky na škodu. Alespoň v měčem. V případě Matky nevytvářelo milou pohodu otceva pokoje, bylo spíše vetešnictvím. Méně je více. Viděl jsem, s jakým úsilím se herci opatrně pohybovali spoutaným prostorem, šermířská paráda byla omezena na zkratku, přes křeslo a lampu nebyl vidět Ondra z pravé strany hlediště. Z levé strany nebylo vidět Otce za stolem. Přes tyto nedostatky byl půdorys přijatelný, obecnostvo souhlasilo i nesouhlasilo s pojetím scény, která však nikterak inscenaci neškodila. Vytvářela atmosféru a byla zdatným pomocníkem Čapkových postav.

Takže obraz ochotnického výtvarnictví na letošním Hronově je smutný. Neobjevila se ani jedna výrazná scéna. Scénografie jde bokem, zůstává nepovšimnuta, nezhodnocena, řekl bych, ani se nevyžaduje. Zdá se, že renesance scénografie prochází jen profesionálními jevišti.

MILOŠ HONSA

GENERACE SOUČASNÍKŮ

A. N. OSTROVSKÉHO (pokračování)

Přesto však v některých hrách z venkovského prostředí A. A. Potěchina (1829—1908) zazněla zásadovější kritika feudálních vztahů a reálnější pohled na život ruského mužíka. Základ tvořila nadále milostná tematika, neoromantické motivy, přenášené do odlišného prostředí. Ve hrách jako „Soud lidský, a nikoliv boží“ (1853), „Novodobá věštba“ (1858), „Sňatek z vášně“ (1868) prosadila se však představa nesmírně těžkého života, nemožnosti změnit běh věcí a návyků. Objevily se tu kontrastní motivy, hovořící o krutém bezpráví, ožebračení lidí, ignorování jejich zájmů. Venkovan nemohl uplatnit svá práva, nemohl prokázat křivdu a domoci se ochrany.

V Potěchinových hrách lze objevit náznak reálnějšího vidění venkovské tematiky, za exotickou kulisou folkloristických zvyků se ukazuje krutý zápas o holou existenci. A. A. Potěchin dovedl objevit nosný dramatický motiv, i když jej s ohledem na narodnické představy, společenské i cenzurní překážky převáděl do sentimentální polohy. Dařilo se mu v záru dramatu z venkovského prostředí, méně pak jako autorovi sentimentálních komedií. Okouzloval lidovým nářečím a množstvím naturalistických detailů, které měly v tehdejší repertoárové skladbě jistý půvab. Postupně se dopracoval ke generačnímu konfliktu, chápanému jako konfrontace rozdílných představ o životě. V dramatu z venkovského prostředí obhajoval kontrast zla a dobra, laděný v melodramatickém duchu. Přes značnou staticčnost, literární odvozenost, zálibu v sentimentální milostné zápletce vyvolaly jeho hry z venkovského prostředí oprávněný zájem. Mohly tak ulehčit a připravit cestu A. N. Ostrovskému a L. N. Tolstému.

Opravdové drama z venkovského prostředí prosadil až A. F. Pisemskij (1821—1881), zkušený spisovatel, populární na samém počátku padesátých let. V mnoha povídkách se zaměřil na venkovské dvoranstvo, poukazoval, nakolik se dostalo do zajetí navyklých představ a nebylo schopné změnit stereotypní způsob života předků. Navozoval dojem bezvýhodné situace, nudné a bezperspektivní. Venkovští statkáři v podání A. F. Pisemského trvali na rodových výsadách a nevolnické právo považovali za samozřejmost. Vzrušovalo je něco jiného, jak je možné, že statky přinášejí malý výtěžek. Hlavním smyslem jejich existence se stalo hledání jiného důchodu, proto se honili za pomyslným, přitažlivým věnem, sázeli na dostizích a pouštěli se do hazardních her. Nic jim nebylo vzdáleno, pokud přinášelo nějakou výhodu a slibovalo peníze.

Přestože autor nepatřil k zástáncům didaktické literatury a nekoncepoval moralizující závěry, poskytovalo jeho podání venkovské šlechty dostatek důvodů k zamyšlení. Vyvracelo představu o duchovní převaze, málem dědičné ušlechtilosti, která se dovede povznést nad ztrátu materiálních hodnot a statků. Pisemského postavy, jako Zador-Manovští, Masurové a Kurajevové, se nepohybovali v kulturní sféře, naopak věnovali veškerou energii penězům. Zoufale se snažili obnovit finanční moc, ostatní je příliš nezajímalo. Tak A. F. Pisemskij popíral rozšířené představy, shodně líčil úspěšné dravce i jejich oběti. Jedni měli štěstí, jiným náhoda nepřála, ale jejich zájmy zůstávaly stejné a duchovní obzor, rozhled, skutečná kulturnost se v ničem nelišily, protože obě strany jí zůstávaly na hony vzdáleny. Jedině ruskému mužíkovi přiznával autor právo, aby se cítil ukřivděný a mohl žalovat na nespravedlivý osud. Sebenelidšější dřina nemohla mužíka zbavit jisté nadřazenosti, nemohla popřít jeho duchovní hodnoty. V tomto směru se Pisemskij rozešel s dobovým podáním,

kteří vyzvedávalo tragické důsledky staletého ponižování a ngramotnosti. Mužik v jeho představách zůstával spojen s půdou, žil v těsném kontaktu s přírodou, naučil se myslět nejen na sebe, ale odpovídal za rodinu a nesčetněkrát sám pomáhal i pomoci se mu dostávalo od ostatních vesničanů. S neskrývaným obdivem pozoroval zvláštní smysl venkovských postav pro lidskou důstojnost, čest a povinnost. Objasnění hledal opětovně v sepětí s půdou a nepředpokládal, že by se podobné kvality mohly uchovat v městském prostředí nebo v politickém dění. Jeho víra v lid měla své meze a spočívala na obhajobě patriarchálního způsobu života, v negaci kapitalistického hospodaření, v odmítání ničivé síly peněz, získávaných bez jakékoliv práce prostřednictvím finančních transakcí.

V seriálu komedií ze statkářského prostředí, jako „Hypochochr“ (1851), „Rozdělení dědictví“ (1853), okouzluje nejen ironické podání, ale i originální dramatická metoda. Na první pohled se zdá, že tu schází přesněji zformovaný syžet, udivuje pozvolné narůstání dramatického napětí. Objevují se vedlejší motivy, přesahy, zápletky se nevyvíjí postupně. Autor soustřeďuje maximální pozornost na postavu rodového šlechtice Durnopečkina, neustále proklamujícího mučivě životní otázky a rozhodujícího se mezi charakterním jednáním a konjunkturálními manévry. Postupně se však ukazuje, že podobné rozhodování je klamně, Durnopečkin je dávno připraven vyhovět „požadavkům doby“, ovšem není natolik pružný a energický, aby získal úspěch. Proto předstírá množství neduhů a skrývá se za maskou hypochochra, tím také vysvětluje nedostatek energičnosti a dosavadní neúspěchy.

Přestože A. F. Pisemskij patřil mezi obdivovatele komediografického odkazu N. V. Gogola, zvolil odlišné postupy a jeho dramatické dílo nemá kompiativní ráz. Společně se satirickými komediemi M. J. Saltykova-Ščedrina se odpoutávalo od konvenčního výrazu a hledalo účinnější tvářnost dramatického textu. Ironizace rodové šlechty a jejich pseudokulturních zálib rozhořčila konzervativní kritiku a obecenstvo, které označilo komedii „Hypochochr“ za nudnou, statickou a nezajímavou. Tak se znovu setkáváme s argumentací, jež později měla vyřadit z repertoáru dílo A. P. Čechova i M. Gorkého a kterou příliš dobře známe ze sporů kolem „Borise Godunova“.

Za vrchol dramatického díla A. F. Pisemského se právem považuje drama z venkovského prostředí „Hořký osud“ (1859), napsané podle skutečných událostí. Autora nezajímaly jen složité peripetie vztahů mezi venkovským mužíkem Ananijem Jakovlevem, jeho ženou Lizavetou a statkářem Čeglovem-Sokovinem. Nešlo mu jen o pomstu mužíka Ananije, nevěru Lizavety, ale o tragické vztahy mezi lidmi, vyplývající z patriarchálních zvyklostí. Jedna z hlavních postav, mužík Ananij, není obdařen právě nejlepšími vlastnostmi. Žárlí na ženu, pronásleduje ji za každou maličkost, trvá na rodinných povinnostech, a přece se odlišuje od okolí. Jde totiž o mužíka, který má svoji hrdost a nechce se plazit před statkářem a starostou. To byl hlavní důvod, proč se vydal za prací do Petrohradu. Tím krutěji na něho dopadá „hříšné chování“ ženy Lizavety, která se zamílovala do statkáře a povila mu dítě. Ananij posuzuje ženino jednání jako otrockou závislost na panstvu, a tak milostný motiv přerůstá v sociální. Proto se snaží chránit vlastní čest a důstojnost, vydává se za statkářem a trvá na tom, že dítě patří jemu. Trvá na rodinném svazku, naléhá na statkáře, aby přemluvil Lizavetu a propustil ji domů. Zde se střetá jeho zájem s představami ženy, která nechce pokračovat v dosavadním životě. Provádla se za člověka, k němuž neměla citový vztah, vyhověla jen podle venkovských zvyklostí vůli rodičů. Žila v jeho domě, pracovala pro něho, Ananij jí mučil žárlivostí a nepochopením. Bála se ho, nedovedla pochopit způsob jeho myšlení a nakonec ho začala nenávidět. Milostný poměr se statkářem považuje za strašný hřích, ve skutečnosti se však vzbouřila proti mužově tyranii a šla za hlasem srdce. „Hořký osud“ jí však předurčil strašnou zkoušku! Žárlivý Ananij zabije dítě a Lizavetě zbývá jen utrpení...

Z ústecké inscenace Gorkého *Vassy Železnovové* na Jiráskově Hronovu

Přestože do textu zasáhly cenzurní představy (Ananij v první verzi zavraždil statkáře), vzniklo vskutku dramatické dílo, přitažlivé nejen svěžestí tématu. A. F. Pisemskij zvolil nekonvenční podání syžetu: drama otvírá výjev, kdy se Ananij dovídá o nevěře Lizavety a o narození dítěte. Opětovně se tu kříží motivy, vývoj a postup děje neurčuje jen chronologický sled událostí, ale jejich dramatická funkce. Za úspěch nutno považovat i jazykovou stránku díla, oprostěnou od přemfry naturalistických výrazů a uchováající půvab venkovského koloritu.

Okruh otázek, s nimiž se autor setkal v dramatu z venkovského prostředí, vynutil si zevrubnější zkoumání. Bylo nutné odpovědět na otázku, kde vznikla nevolnická závislost i otrocká psychologie, jak vyhlíželo ruské dvořanstvo v minulosti a zda mělo vůbec nějaké zásluhy. Tak vznikla historická hra „Svévolníci“ (původní název „Kateřinští orlové“, 1866). Ani v tomto žánru se A. F. Pisemskij nezměřil na svůdný dobový kolorit, osliňující prostředí a nádherné kostýmy, ale sledoval sociální problematiku. Dospěl k přesvědčení, že svévůle je úměrná společenskému postavení, osobnímu vlivu a beztrestnosti. Kníže Platon Imšin může se chovat na svých statcích jako král; představitel státní moci, místní gubernátor, není pro něho ničím jiným než pokorným sluhou, milým návštěvníkem ..

V žánru historické tematiky se však méně uplatnila Pisemského schopnost ironizovat vládnoucí vrstvy a prokazovat jejich problematickou úlohu ve všech fázích domácích dějin. A tak vrcholem jeho dramatického odkazu zůstává „Hořký osud“, k jehož ideovým principům se přihlášila „Vláda tmy“ L. N. Tolstého (1886).

(pokračování)

● Krajskou divadelní přehlídku uspořádali Severočeši v Žatci od 26. do 29. října. Kromě čtyř divadelních představení zařadili do programu i vystoupení severočeského Klubu uměleckého přednesu (z Wolkrova Prostějova známý Maurice Fleury P. Lagerkvista), které mělo mimořádný úspěch. Dobrou úroveň ochotnického divadla v kraji zde prokázalo ústecké Malé divadlo (Vassa Železnovová), chabařovický Tyl (Jak vraždili Ardena) a nadějně Studio mladých Dobkovic (Bláhový čas), zatímco chabařovická inscenace Vančurovy Josefíny se jevila porotě jako dosti problematická. Nejvyrovnanější bylo představení ústecké, dramaturgicky nejzajímavější chabařovické, nejsrdčnější mladým elánem dobkovické. Ani tentokrát se žateckým pořadatelům nepodařilo získat pro přehlídková představení bohatší návštěvu – s výjimkou slavnostního večera, spojeného s inscenací *Vassy*. Jinak poloprázdný sál smutně kontrastoval se zájmem, který se na letošních ochotnických festivalech projevoval všude jinde.

● První dětský divadelní festival uskutečnili letos v květnu a červnu v Ústěku, kde se sešly nejlepší soubory litoměřického okresu. Diváci, kterých se během festivalu vystříдалo 1135, zhlédli celkem pět souborů: SZK ROH Roudnice nad Labem (Tři mušketýři), ZDŠ Kleneč (Čertovy zlaté vlasy), SZK Libochovice (Jolana a VIII. b), ZDŠ Ústěk (Čapí mládě) a 5. ZDŠ Litoměřice (Princezna a hrbáč). Všechny hry byly pečlivě a s nadšením nastudovány, takže měla okresní porota hodně práce, aby spravedlivě ocenila práci mladé ochotnické generace. Hlavní ceny získaly v kategorii mladších 5. ZDŠ Litoměřice a v kategorii starších SZK Libochovice.

ROK NA JEDNOM OKRESE

Nový Jičín patřival k těm okresům, které v Severomoravském kraji měly nejhustší síť ochotnických souborů, udivoval ostatní počtem festivalu, premiér, repríz. V posledních letech se však začal projevovat pokles aktivity. Vyvrcholil právě loňského podzimu. Nepochybně se tu projevovala i politická situace — byly tu maléhavější úkoly, dovršoval se konsolidační proces po krizových letech, docházelo k četným personálním změnám i v oblasti kulturních zařízení. A tak práh letošního kalendářního roku překračoval s nově nastudovanou inscenací na celém okrese jediný soubor — OB Trnávka [G. Preissová, Její pastorkyňa]. Ostatní soubory teprve se zpožděním začínaly studovat a některé nezačaly vůbec. Tak se odmlčela celá třetina souborů první třídy [SDS Nový Jičín, DK ROH Příbor, OB Libhošť] a více než polovina souborů druhé výkonnostní kategorie, nemluvě ani o souborech ostatních.

Přes tento neslavný začátek se nám podařilo v průběhu divadelní sezóny uskutečnit na okrese všechny tradiční festivaly kromě XV. krajské přehlídky ve Frenštátě p. R., která byla odložena. Zahajovaly **IX. Štramberské divadelní úterky**. Jsou přehlídkovou kuriozitou, která u nás nemá obdoby. Začínají již v prvním březnovém týdnu a končí v prvním týdnu květnovém. Letos na nich vystoupilo dvanáct souborů! Od počátku si ŠDÚ zachovávají své specifikum — divácké hodnocení. Porota zde má funkci spíše poradní — uveřejňuje svá hodnocení v divadelních programech a nakonec uděluje „cenu poroty“. Ale všechny ostatní hlavní ceny včetně putovního poháru udělují diváci hlasováním na anketních lístcích, které jsou medílnou součástí předplatenek.

Štramberské obecní zastupitelstvo je ohromné. Kolik se tu za ta léta vystřídalo souborů, každý si je chválil. Olomoucký Emil Smékal [Bezručovo divadlo z Olomouce zde letos zvítězilo s inscenací Klicperova Divotvorného klobouku] vyslovil dokonce přání, že by si to „fantastické štramberské obecní zastupitelstvo“ ne koupil, tedy aspoň občas vypůjčil a se svým souborem vozil“. A zase jiní hosté napsali, že „Štramberáci dovedou soubor nejen podepřít a když je třeba podržet, ale dovedou ho především vyprovokovat k špičkovému výkonu“.

Podtatranské divadlo uvedlo na Hronově hru P. Zahradníka *Sólo pro bici (hodiny)*. V roli Dáša K. Česlová

ŠDÚ jsou i význačnou společenskou událostí. Záštitu nad celou přehlídkou již tradičně mívá podnikový ředitel VŽKG, jemuž letos k obvyklým patronátním povinnostem přibyl i úkol koupit nový putovní pohár, který zase bude putovat jen tak dlouho, pokud ho některý soubor nevyhraje početně. Kromě toho nad jednotlivými představeními má patronát některý ze závodů VŽKG. Na představeních nikdy nechybí předseda MěNV. A tak na ŠDÚ zasedají vedle sebe hospodářští pracovníci závodů, funkcionáři strany a odborů, zástupci odboru kultury ONV a okresního kulturního střediska. Nejenže tím dodávají každému večeru jisté-

ho společenského lesku, ale o přestávkách, před představeními i po nich diskutují, vyměňují si názory, upřesňují informace i v rozhovorech s ostatními diváky a tím vším pomáhají vytvářet žádoucí atmosféru důstojného lidského společenství, v němž zdánlivě izolované oblasti kultury, politiky a ekonomiky se dostávají pod společného jmenovatele i podněcovatele: ochotnické divadlo.

XII. okresní přehlídka ve Veřovicích splňuje všechny podmínky oficiálních přehlídek, má odbornou porotu, jejíž objektivita je zaručována tím, že její tři členové s profesionálním režisérem jsou z jiného — opavského okresu.

Zanina (S. Trčková) a Pedrolino (M. Plas)
z plzeňské inscenace Zeyerovy Staré historie

Letos toho soubory mnoho nenabízely, takže okresní poradní sbor pro divadlo musil s pořadatelem vzít na přehlídku vlastně vše, co bylo po ruce. Bylo to poprvé v historii okresních přehlídek, že nabídka sotva křyla poplávku. Není divu, že se pak vyskytly námitky proti dramaturgické skladbě. A tyto těžkosti nejsou typické jen pro náš okres!

Dnes, kdy již máme nově ustavený poradní sbor, který se opět pravidelně schází, kdy již opět máme metodika pro ochotnické divadlo a metodičku pro divadlo dětské, nic nestojí v cestě tomu, abychom již na podzim pomáhali souborům a věděli, jaký dramaturgický profil budou naše jarní festivaly mít. Je prostě třeba pracovat s předstihem a brát v úvahu i to, že větší nároky diváků nutí soubory k delšímu studiu. (Pro příklad uvádím počet zkoušek špičkových souborů našeho kraje: Vítkovice 90—100, Olomouc až 130 zkoušek na jednu hru!)

Na okresní přehlídce zvítězil překvapivě, ale zaslouženě vesnický soubor Jednoty Trojanovice s Frankovým Ukradeným štěstím. Sklízely zde ovce houževnatost, píle a příkladná obětavost kolektivu, který pracuje za svízelných podmínek, ale přesto každý titul reprizuje na zájezdech bezmála dvacetkrát.

Třetí přehlídkou bylo v březnu **IV. lubinské vesno**, kde porota vyhodnotila jako nejlepší inscenaci představení souboru ZK Kotouč Štramberk Sto du-

kátů za Juana, pak následovala **XV. krajská přehlídka v Bordovici**, na jejímž zdaru se kromě krajských orgánů a místních pořadatelů největší měrou podílelo Okresní kulturní středisko Nový Jičín a kde trojanovické Ukradené štěstí získalo druhé místo (zvítězil soubor OB a ZK Karolinka z okresu Vsetín s Holbergovou komedií Jeppe z Vršku). I když zde chci psát především o našem okrese a zde šlo o krajskou přehlídku vesnických souborů, nemohu si odpustit pochvalnou poznámku o bordovickém obecnstvu. Bordovice na mapách není, vřdyt všeho všudy čítá i s batolaty 600 obyvatel. Leží pod Javorníkem, blízko bájněho Radhoště, sídla Radegastova. Při každém z devíti letošních představení zaplnili obyvatelé této vesničky sál do posledního místa! Vypočítal jsem, že každý bordovický občan je průměrně nejméně pětkrát za rok v divadle. Jen si představte, kdyby některé velké město, třeba Ostrava, chtělo dosáhnout takové návštevnosti!

Další přehlídkou na okrese bylo **VII. bernartické divadelní jaro**, kde v dubnu a květnu vystoupily čtyři soubory (představení zde nejsou hodnocena, pořadatelé se snaží ve skrovných vesnických podmínkách poskytnout souborům i publiku maximum krásných zážitků), a konečně šestá přehlídka proběhla v Jeseníku nad Odrou jako **Kouzelný klobouček** dětských divadelních souborů (zvítězil soubor ZDŠ Frenštát p. R., Tyršova ulice s pohádkou Strašidlo Bublífků).

Zmíněná bohatá zájezdová činnost Trojanovických je na okrese výjimkou, jen tu a tam se podaří uskutečnit výměnné představení. O navázání meziokresních vztahů se zatím snaží jen soubory z Trojanovic, Štramberka, Trnávky a Lubiny. Po zkušenostech odjinud nám snad pomůže metodický list sehrát úlohu prostředníka a zprostředkovatele. Vřdyt až dosud toho vědí soubory na okrese jeden o druhém velice málo.

Moc nás mrzí, že za posledních pět let počet aktivních souborů klesl na polovinu. Ale pesimismu nepropadáme. Chuť hrát je, zájem obecnstva také — a to je deviza, kterou bychom neměli promarnit. Kádry na OKS se stabilizovaly, máme pochopení orgánů a institucí, podniků a závodů. Je třeba oživit činnost všude, kde jsou podmínky k hraní a kde se soubory odmítely. Voláme SDS Jičín, OB Libhošť, Veřovice i Bordovice, voláme ZK Tatrú Kopřivnice, Odry, Suchdol, Příbor, Tichou, Bílovec: obnovte činnost, začněte hrát, pomozte nám obnovit skvělé jméno ochotnického divadla našeho okresu a dávat co největšímu počtu našich lidí kus krásy.

BOHUMIL MATULA

KORÁB KOTVIL POD ALPAMI

Známý dětský kaplický divadelní soubor se v létě zúčastnil festivalu v St. Lambrechtu v Rakousku. Uvedl tam hru svého vedoucího J. Sypala Jak děti zachránily svět. Přinášíme výňatek z „palubního deníku“ vedoucího zájezdu, Alexandra Gregara.

Redakce

Divadlo Hanacké obce z Prostějova uvádí pohádku V. Kubičkové Sůl nad zlato

Slavnostní zahájení bylo slavnostní, hrála dechovka, televizáci ji dvakrát vraceli i s celým původem k Lambrechthofu, vyplili jsme jednu šťávu malinovou, jednu borůvkovou a vyslechli přednášku o patnáctileté historii Mezinárodních dnů dětského divadla v St. Lambrechtu.

Před lety s tím začali jaksi na oslavu kulatého výročí města a ono se to ujal. Dnes tu otevírají každoroční pracovní tábor pedagogů, zabývajících se „výchovným dramatem“, denně se po celý týden scházejí v „režijní dílně“, odpoledne a večer pilně sledují představení rakouských i cizozemských souborů. Konfrontují si metody, formy, názory. Věcně a stručně, tak jak psáno jest v programu. Jeden z oficiálních předřečníků pronesl také názor, že zahraniční soubory nejsou přínosem festivalu, že se nerozumí řeči a tak. Ale připustil, že když se umí divadlo hrát, tak to ujde. Tak jsme začali trnout, zdálo se dovedeme.

Obavy z nás opadávaly během večerního představení, kdy se domácí děti úpověně snažily předvést barokní Masenovu komedii v hereckém stylu dost naturalním, který však předváděl jen ten, co mluvil. Hrálo se s vervou titánskou, připomínalo to „Karlštejnskou noc“ i s pážaty stojícími nehnuté po celou hodinu s halapartnou v umdlévající ruce. Zvony ukončily přesně načasované představení a šlo se domů. I s právě propuštěnými herci, kteří se vedli pod paží s naší kumpa-

ní. Naše jednotné oblečení bylo decentní i v neónovém večeru, kolem nás si to hvízdali kluci a holky ze západoněmeckého souboru, bosky, v odrbaných texaskách a s nejbizarnější bižutérií na tričkách jako nic.

Ráno jsme se dozvěděli, že vedoucí večerního souboru, ředitel školy, skončil s infarktem. Škoda, byl to milý pán, ještě odpoledne nám hezky vyprávěl o Lambrechtu. Jeho svěřenci se teď honili po plovárně, protože škola tu následkem festivalu skončila a místo toho se v její hale objevili žáci ZDŠ z Kaplice, kteří napjatému publiku předváděli prakticky to, o čem se tady v seminářích sáhodlouze vykládalo. Sypalovi zaznamenali první úspěch. Popovídali si s přítomnými pedagogy, svezeními z celého Rakouska, byla spokojenost, ba nadšení, ozvalo se první bravo. Starší pan profesor chtěl, aby kapličtí zaimprovizovali Sněhurku, což se jiným nezdálo a tak si vyžádali etudu na téma „jedoucí autobus“, které se jim dostalo. Následoval odchod na plovárnu, ne nepodobný poslední křížové výpravě.

Slunce hrálo až praštělo, nestačili jsme se vzpamatovat a každý vlastnil kůžičku račí, pěkně růžovou, alergickou na sebemenší dotyk. U modrého bazénu jsi na dálku poznal Čecha, zvlášť podle bohatosti tvarů břišních partií, Rakušané nám jistě záviděli. Děti svižně skotačily, hrály si na „stvoření světa“, čímž uvedly k pozornosti všechny místní plavce, byly fajn.

Až se zdálo, že místní plavčík jim odpustí ten pětišilink za vstup, což se nestalo. A tak nás dobrý duch festivalu zavedl do zámeckého parku, kde se celé odpoledne hrálo divadlo ze všech stran a formou lidového obchůzkového tyjátru, protože jsme si na jednotlivá dějiště museli nosit přes rameno lavičky. Bylo to pěkné a družné, představení více i méně zajímavá, nejvíce zaujal talent některých jedinců. Bylo v tom málo dětsky přirozené hravosti, ale i ta někde navzdory režijním záměrům zazářila.

Jako u vytržení jsme se dívali na představení zvláštní školy pro děti podprůměrně duševně vyspělé. Hrála celá třída i s učitelkou, po stolech na louce Orffův instrumentár, děti cvičily koordinaci zvuku s pohybem, rytmus, výslovnost, strašily se, bály, utíkaly a byly strašně smutné, oči bez citu. Do druhé třídy téhle školy chodí i čtrnáctiletá dívka, převyšuje všechny o dvě tři hlavy. Tady zřejmě léčba divadlem stojí za pokus.

Ostatní odpoledne už bylo veselejší. Dokonce tak, že jsme se mohli strhat smíchy při Nestroyově aktovce, předváděné čtrnáctiletými ofousovými, červenonosými a tlustými augenráfky opatřeními žertéry. Na stole se objevila i voňavá husa, džbánky s vínem, proměněným na vodu, replíky směřovaly, jedna jako druhá, přesně do středu první řady (nevím, kdo tam seděl). Domáci se smáli zřejmě kořeněným vtipům, my zase tomu, jak ti

Z pohostinského vystoupení maďarského souboru na Hronově (Jeniček v říši pohádek)

kluci hráli naše protřelé ochotníky. Později jsme se dozvěděli (při obhajobě režiséra na semináři — při útoku seminaristů), že šlo o parodii lidové frašky. Tak to jsme si asi nějak nerozuměli.

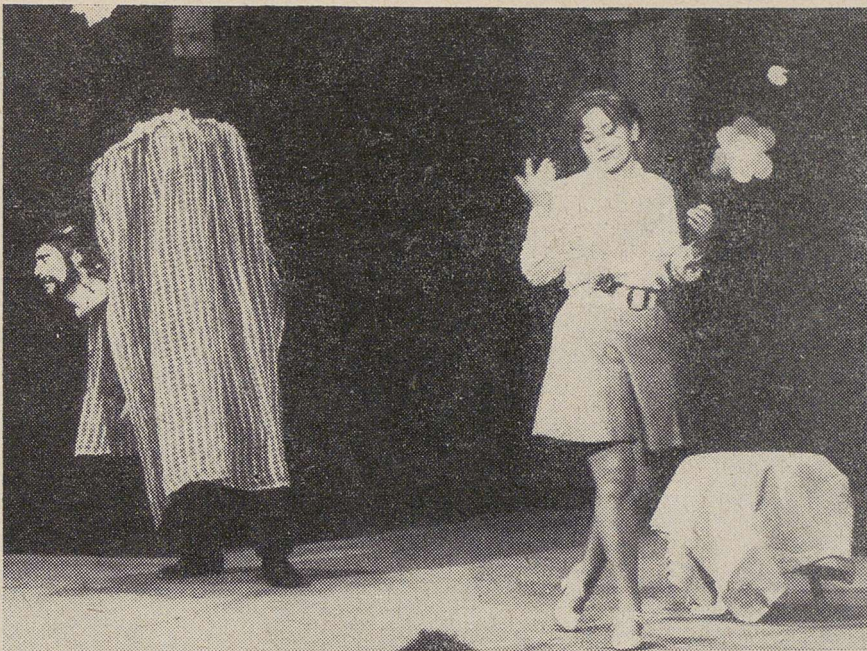
Večer jsme rozuměli dokonale. Hned po prvních kreačních západoněmeckého souboru z Pforzheimu. Nejdříve šly dvě taneční pantomimy na filosofická témata, hned po nich Makariovy Tři bílé šipy, prý aby taky byla legrace. A byla. Horko k zalknutí, hala školy bez špetky kyslíku, dlouhé, nudné a neumělé pantomimy s příšernou zvukovou kulisou. Než jsme se stačili probudit, začala třetí hodina večerního vystoupení, původem česká indiánská pohádka, ve které tady kdo nemluvil, nehrál, asi se na sebe zlobili. Hra byla doplněna pravou a nefalšovanou hudbou indiánů-Siouxů, což po veřejném sdělení režiséra naplnilo sál jediným a posledním nadšeným potleskem.

Ale to už naše děti spaly, protože

Studio mladých nejdeckého souboru Jirásek uvádí hudební komedii Z. Olšovského a J. Hrbase Pší nepohoda

představení hry „Jak děti zachránily svět“ se už s napětím očekávalo na druhý den, na závěr festivalu. A bylo třeba ještě zkoušet, upravovat jeviště, předělat některé německé texty, prostě makat, aby se mohla odvést poctivá, fortelná česká práce. V tomhle duchu proběhlo celé příští dopoledne, za vyzvědačství seminaristů i místních kluků. Lambrecht se těšil na české divadlo.

Nervozita Admirála Jindřicha, nyní krále Puclíka, jinak Jaromíra Sypala, autora a režiséra, dostoupila vrcholu kolem patnácté hodiny. Hala naplněná k prasknutí. První veliký potlesk, když nejmenší aktérka, osmileté Piskle, vysekla bravurní německou poklonu a pár větiček ze hry k tomu. Potlesk pak už nebral konce až do konce. Ve druhé půli, kdy se dělá spousta věcí improvizacemi, zářily oči nejen děckám v hledišti, ale i všem dospělým, ozývalo se bravo, obdivovala se bezprostřednost a pohotový vtíp, chuť do hry. Diváci rozuměli snad i v místech, kde se hrálo jen česky, když se to umí, nevadí žádná jazyková bariéra. Obavy pořadatelů byly rozptýleny. Kaplické děti ve své hře nejen „zachránily svět“, ale zachránily i náladu festivalu. A byly tím nejpádnějším důkazem konfrontace, nejvlastnějším

dětsky tvořivým divadlem, které je výchovné nejen ve své metodě, ale i v tom, co bezprostředně poskytuje, radost, štěstí...

Na semináři, kterým festival končil, práci našeho souboru chválili, znovu

tleskali, živě diskutovali a přeli se o své problémy. A nám z toho bylo hezky u srdce. Už proto, že jsme tu nereprezentovali jen úroveň našeho dětského divadla, ale i naši výchovu a socialistické Československo vůbec.

ZÁPAS O SMYSL DĚTSKÉHO DIVADLA

aneb

MACHKOVÁ

versus

ROUBÍK

Sledoval jsem pozorně na stránkách Zpravodaje zájmové umělecké činnosti i Amatérské scény polemiku bojovného Severočecha s nekompromisní ženou z útvaru ZUČ. Když se dva škorpií, zažíváme my diváci slastný pocit a tváříme se velmi účastně. Jenom tak si vysvětluji, že do zápasu oněch dvou zatím nikdo nezasáhl. Jenže tady nejde o nevinné teoretické škorpení. Obě strany ve většině svých vývodů zasahují nerv práce s dětmi. Proto bychom my kolem neměli zůstat pouhými diváky.

Nerad bych se ovšem dostal do podezření, že chci zápas soudcovat. Evu Machkovou i její práci znám, Karlu Roubíkoví jsem chtěl už před několika měsíci napsat dopis. Čítám tak nyní několika poznámkami k jeho názorům v polemice:

Vážený soudruhu Roubíku,

hned na začátku se nebudu tajit s tím, že moje zkušenosti jsou v mnohém trochu odlišné od Vašich. Líbí se mi ale Vaše upřímnost, zaujetí, s jakým se chcete dobrat pravdy. Nemyslím, že by tento charakterový rys byl vlastní všem, kdo pracují s dětmi na jevišti. Znáám vedoucí, kteří mnohmluvně hovoří o dětské improvizáčnické hře, a zatím veškeré úsilí věnují představení, mluví o dětském divadle, a na jejich jevištích dominuje mládež, se kterou mohou pracovat jako s dospělými, a děti jim jenom přihrávají, úspěch jiného souboru na přehlídce jim je trnem v oku (cizí představení bylo „secvičeno“, v jejich souboru „si děti hrají“), po mnoha reprízách stále mluví o improvizáčnických, které jsou dávno bezpečně zafixovány a může tedy

Oubramova pohádka Čaroděj Bublifik se stává oblíbenou součástí repertoáru pro děti. Na Helmových snímcích inscenace souboru DPM Karlin

v nejlepším případě jít pouze o variace, jsou zásadně proti mnoha reprízám, ale dávno zvětralé představení znovu a znovu pracně lepší dohromady, jenom aby nepřišli o výhodný zájezd, cizí nápady dovedou promptně vylepšit a vydávat za své, dávno vyřešili všechny problémy, se kterými se my chudáci potýkáme, všechno jim je úplně jasné atd. Ale nechme dnes stranou ty, kterým jde o vlastní osobu a ne o děti, i když stále tvrdí opak; nejsou našťástí příliš rozšířeným typem, a vraťme se k polemice.

Váš spor se točí kolem dvou slov, kterými také Eva Machková nadepsala svůj článek v Amatérské scéně č. 1/72: MAXI- a MINIMALISMUS.

Na „minicestu“ jsem byl několikrát lákán v počátcích své činnosti. Naposledy předsedou rodičovského sdružení naší školy; prosil mě, abych secvičil divadlo a pomohl tak jejich sdružení opatřit peníze na zakoupení televizoru. To jsou, myslím, ony minimální požadavky, které snižují naši práci do úlohy služebníka. Jaký div, že při takových cfelech se představení opravdu secvičuje, šturmuje se, režisér křičí a straší infarktem. O děti tu jde málo a o výchovu vůbec ne, hlavní je představení.

Na ukazateli té druhé cesty je nápis MAXIMALISMUS. [Abych zůstal u termínu, který ve své polemice používáte.] Základní východisko tu spatřujeme v dětské hře a její výchovný smysl se stává hlavním cílem naší činnosti. Možná, že ukážeme výsledky své práce spolužákům, snad i rodičům. Nevím však, proč by se v opačném případě děti neměly vrátit do dramatického kroužku. Tam se přece pracně a úmorně nesevčovalo představení, děti si hrály pro potěšení a osvěžení. Opravdu si myslíte, že bez jednoho nebo dvou představení se dobrý dramatický kroužek rozpadne? Spíše bych věřil, že prospěchově slabší děti odejdou na zásah rodičů tehdy, když je představení mnoho. Ostatně musíme vždycky chystat jen pracně „celovečerní“ představení? Hravě a bez větších obtíží lze přece připravit i pásma soutěží, kratičké zafixované improvizace, scénky, doplnit je hudebními čísly apod.

Eva Machková nevede dětský soubor. Zdá se, že Vás to pohoršuje. Nevím opravdu proč? „Mnozí tvrdí, že jediná pravá cesta k proniknutí do hry je hrát v ní. S tím se dá těžko souhlasit,“ říká J. L. Styan v podnětné knížce „Prvky

dramatu“. Myslím, že jeho názor se hodí i sem. E. Machková sleduje dětskou dramatickou hru v kontextu dostupných informací z různých zemí, pracně je shání, překládá nebo zajišťuje převody a zveřejňuje v Divadelní výchově. Její knížku „Dramatická hra jako prostředek výchovy dítěte“ z Knihovničky DV považují za jedinečnou právě pro komplexnost pohledu na tuto výchovnou problematiku, v takové šíři zveřejněnou u nás poprvé. Za českým vydáním najdete 120 pramenů, ze kterých Machková čerpala. Dosavadní praxe bývá taková, že mluvíme a píšeme o dětském divadle a tváříme se, jako bychom všechno vynalezli zrovna my.

Pracujeme s dětmi a spokojit se s polovičnými požadavky by bylo trestuhodné. „Není důležité, aby děti hrály představení. Důležité je, aby byla v nich vypěstována touha po krásné, výrazné, barvitě řeči, po harmonicky zvládnutých pohybech, po rozvité tvůrčí fantazii.“ Tato aktuální slova, mířící i k vaší polemice, napsal ve třicátých letech Antonín Kurš, spolupracovník Miloslava Dismana.

Nedělám si nadějí, že jsem odpověděl na všechno. Opačuji ale, že bychom byli nespravedliví k E. Machkové, kdybychom její práci odbyli kritickým soudem a označili její názory za „jednostranné, příliš akademické, přehnané a příkré“. Eva Machková pohnula stojatými vodami této oblasti po „dětských“ Šrámkových Píscích, otevřela nám výhled na dětskou dramatickou hru v mnoha zemích. Její práce je hodna pozornosti a obdivu.

Nemyslím, že bychom se kvůli odlišným názorům museli na sebe mračit. Zdaleka nepovažuji tento dopis za poslední. Zvu Vás ostatně srdečně k nám do Vysokého Mýta. V přátelské besedě si můžeme oba lépe vše vyjasnit. Rád Vám návštěvu oplatím a přijedu i k vám. Ne se ukazovat a předvádět, ale abychom společně, popř. i s vašimi vedoucími dětských dramatických souborů, přispěli drobným vkladem k vítězství správných myšlenek v onom zápase o smysl dětské dramatické hry, který není ještě zdaleka dobojován.

JOSEF MLEJNEK

Pro amatérské divadelníky jako stvořená je veselohra libereckého herce Miloše Bílka **Malé příhody letní** s malým obsazením (4 muži, 2 ženy) a jedinou dekorací (před chatou). Je to crazy-komédie o generačních problémech. Otec se synem si vypůjčí chatu na společnou dovolenou. Zápletka se začíná zdárně rozvíjet, když vstoupí oba omylem do úplně jiné chaty, jíž obývá půvabná dívka. Ale než zjistí tento závažný fakt, prožijí oba nepraktičtí hrdinové několikrát malá dobrodružství – tu zajmou domnělé zloděje, zachrání jednoho nešťastníka před nevěrou a při tom všem přijdou na chuť fyzické práce, obnoví se jim smysl pro humor a korunou všeho je, že mladší z nich tu nalézá i lásku. Usměvná Bílkova hra kromě situační komiky oplývá i řadou satirických šlehů na současné

nešvary a nedostatky.

Pro další tipy se dnes vypravíme do spřátelených zemí – do Bulharska, Rumunska a Polska. Nikoliv za současnými novinami, ale za díly, která jsou už dnes v klasickém odkazu země. Od známé polské autorky Gabriely Zapolské vychází nyní v DILII Simonidesův překlad její hry **Trumf** (2 ženy, 5 mužů – dekorace: salónek na venkovském sídle). Ustředními postavami hry jsou dvě manželské dvojice. Partner z jednoho se začne dvojit partnerce z druhého páru a naopak. Milostná vzplanutí, jak už to tak bývá, jsou i zde vystřídaná rozumem řízenými úvahami a srovnáváním a každý se zase pokorně a rád vrací k manželce i manželovi za všeobecného smíření.

Kačeří hlava Gheorgha Cipriana byla napsána v roce 1940 a je pova-

žována za jednu z nejlepších rumunských veseloher. Do svého repertoáru by ji mohl zařadit vyspělejší a také početnější soubor (22 mužů, 6 žen – dekorace: náznaková). Titul hry je název spolku pěti starých přátel, bývalých spolužáků, kteří vyhlásili boj proti konvenci, škarohlídství a jiným chorobám společnosti. Jejich rozverně kousky mají všechny jeden cíl: probudit mezi lidmi opravdu lidské vztahy.

Z bulharského lidového odkazu čerpal Račo Stojanov látku pro své drama **Mistři** (14 mužů, 2 ženy – dekorace: náznaková). Je to dnes již klasické dílo, v němž je líčen život a zvyky bulharských řezbářů. Do tohoto rámce je zasazen tragický příběh lásky mladé dívky ke dvěma řezbářským mistrům. Je to zajímavá ukázka z tvorby u nás málo známé. hš

STOLETÍ OCHOTNÍCI Z PROSEČE

Českomoravská vysočina je překrásná a městečko Proseč do té krásy zcela nerušivě zapadne. Malé městečko – dýmkařská velmoc. Městečko slavných rodáků, často vyhledávané neméně slavnými osobnostmi. Jmenujme tři za všechny ostatní: Tereza Nováková, rádi příjizďděl Jaroslav Ježek i Iša Krejčí...

Proseč má ochotnickou tradici. Letos stoletou. Učitel Václav Vobejda, kulturní organizátor, ochotnický režisér a herec vypravuje:

Kolem sedmdesátých let minulého století se z popudu vlastenecky smýšlející inteligence začíná hovořit o založení ochotnického spolku. Učitel Antonín Svoboda kolem sebe shromáždil skupinu mladých lidí a v roce 1872 zakládají ochotnický soubor. Obtíže byly veliké. První představení se přece jen vyklubalo. Kronika uvádí, že divadelníci se hráli dvě jednoaktovky. Prý bylo úspěšné. Přesto se diváci dalšího představení dočkali až o tři roky později, kdy spolek zakotvil v sále hostince U Macháčků. V roce 1893, jakoby jeden spolek nestačil, založila si vlastní spolek katolická Svatojosefská jednota. A po první světové válce se vyklubal třetí spolek – Soubor z řad dobrovolných hasičů. Proseč měla tedy tři ochotnické soubory. Jak už to bývá, spolky vznikají a zanikají...

V roce 1959 z iniciativy tehdejšího správce OB, učitele Hápa, vzniká Divadelní soubor osvětové besedy. Hrál na nevybaveném jevišti sokolovny. Postupem času však získávali prosečtí

ochotníci vlastní vybavení a dnes mají své divadlo. Kulturní dům v Proseči. Moderně vybavené, i když malé, jeviště, možnost zkoušet a hrát. Soubor odehrál spoustu titulů, jmenujme některé: Casona – Stromy umírají vstaje, Čapek – Matka, Dobříčanin – Společný byt, Jirásek – Lucerna, Stroupežnický – Naši furianti, Tyl – Paní Marjánka, matka pluku, Mervill – Charleyova teta, Goldwell – Paní Pipperová zasahuje, atd.

Řada z nich měla vyloženě divácký úspěch. Např. Jiráskovu Lucernu vidělo ve třech představeních kolem 1200 diváků prosečska. Diváckou krizi jsme nepoznali.

Od padesátých let pracuje při ZDS dětský divadelní soubor. Pohádky v jeho podání jsou úspěšné.

Ochotníci jsou též nadšenými organizátory Festivalu lidových autorů. Tyto festivaly probíhají pod názvem Proseč Terezy Novákové. Letošní byl již sedmý. Každé dva roky se sjíždějí autoři do Proseče a jejich setkání se stává dnes již svým významem záležitostí celostátní.

Soubor uvedl i řadu estrád. V roce 1970 v televizním cyklu Naše městečko, pod názvem Bavíme se sami. Leč nejen pro televizi. Chceme uskutečňovat – Bavíme se sami v opravdovém smyslu slova.

V letošním roce je našim ochotníkům sto let. Chceme výročí oslavit po divadelnicku. Patrně Vrchlického Nocí na Karlštejně.

A do budoucna? Obnovit činnost Mladé scény. Obtížný úkol. I z Proseče mladí odcházejí. Nezbyvá než začínat stále znovu. Ale tak už to chodí. U nás již sto let...

S učitelem Vobejdou jsme si povídali dál. Nejen o divadle. Miluje svůj

kraj, zná spoustu historek, ale vždycky se stejně hovor stočil na divadlo. Patrně proto, že v Proseči své divadlo potřebují a mají ho rádi. bk.

● V letošních červencových horkých dnech jsme se naposled rozloučili s tábořským **Jendou Soumarem**. Pro nás ochotníky byl od svého vstupu na jeviště až do svého skonu prostě Honzou. Svě největší lásce – divadlu – věnoval dobrých pětatřicet let, v Táboře i v jeho okolí. A to nejen jako herec a režisér, ale i jako dlouholetý činovník v organizačním hnutí ochotnictva. V tábořském divadle, na jehož přestavbě se účastnil zkušenou radou, vložil svůj talent do celé řady významných dramatických postav našeho i cizího repertoáru. Na rozdíl od druhých bylo v něm leccos osobitého, rázovitého. Mimo jeviště byl oblíben i ve společnosti pro svůj vtíp, nezdolný humor a ohnivý temperament. Kdo s ním hrávali nebo se s ním stýkali, budou na něho dlouho vzpomínat. Jen poslední dva roky těžké choroby přerušily jeho divadelní vášeň. Ti, kteří nevěděli o jeho vlekém utrpení, byli jeho smrtí ohromeni. Těžko bylo věřit, že Honza Soumarů už není mezi námi. J. Zenkl

● Pražskému Scénografickému ústavu, jehož ředitelem je univ. prof. ing. arch. Miroslav Kouřil, je patnáct let. K této příležitosti byla v Národním technickém muzeu v Praze instalována výstava.

KNIHY NAŠICH PŘÁTEL

Almanach sceny polskiej. Vychází pravidelně každý rok, první svazek se ukázal v roce 1961. Od té doby nad ním mnozí lámali hůl, nařikali vydavatelé, neboť jde o knížku nesmírně ztrátovou, ale tím obdivnější je, že se tato cenná a následováním publikace udržela. Pokud čtenář neví oč jde, tedy stručně: je to jakási bibliografie divadelní sezóny. Má skoro tři sta stránek, plus fotografie, je to kniha vázaná a velkého formátu. Všeho všudy stojí 70 zlotých. Nyní vyšel almanach za rok 1969/70. Najdete tu rozbor sezóny z pera kritičky Marty Fikové, rozbor přísný a hluboce zasvěcený, najdeme tu, kteří autoři byli uvedeni, kolik bylo diváků, co hrála divadla atd. Prostě celek sezóny v kostce. Něco tak cenného svědčí o velikém porozumění vydavatelství (WAIF) a dalších institucí pro potřeby sociálně-litického divadla. Nemusím ani říkat, že bychom měli uvážovat, jestli by se něco takového nemohlo vydávat i u nás.

Operette A—Z. Východoněmecké nakladatelství Henschelverlag (Berlín 1971) vydalo knihu, která zmizela z knihkupeckých pultů během několika dnů. Na 550 stránkách tu čtenář dostává do ruky přehledný, dobře udělaný lexikon všech nejvýznamnějších děl hudebně dramatického žánru. Od operety až po muzikál, od Millöckera až po West Side Story. Je tu rejstřík děl i autorů, díla domácí i světové proveniencí. Velmi cenná pomůcka nejen pro divadelníky, ale i širší veřejnost. Autorem je: Otto Schneider.

J. Rybakova: Komissarževskaja: Vydalo nakl. Iskusstvo, Leningrad 1971. Kniha vychází v edici Život v umění, ve které najdeme za dobu její existence celou paletu životopisných knížek umělců z celého světa. Věra Fjodorovna Komissarževská (1864—1911) patřila k nejvýznamnějším herečkám ruského divadla, převážná část její tvorby spadá na scénu známého Alexandrinského divadla. Autorka ukazuje na životě i tvorbě známé herečky všechno, čím vzrušovala současníky a co zůstává živé i dnes.

Sergej Prokofjev: Reflexe, poznámky, výpovědi. Varšavské Hudební vydavatelství vydalo medávno skladatelovu autobiografii (1970), o něco později vyšla Prokofjevova korespondence, nyní tedy vychází v polštině již třetí kniha dotýkající se tvorby významného umělce. Jsou tu poznámky psané před 40 lety, i zkušenosti z poznání hudebního di-

vadla a múzického světa Francie nebo Ameriky z dob mnohem pozdějších, přesněji řečeno novějších. Prokofjev vzpomíná na spolupráci se Sergejem Ejzenštejnem, na zrod některých svých děl atd. Je to úchvatná četba, jejímž autorem je skladatel, patřící nesporně k nejvýznamnějším osobnostem XX. století.

Schauspielführer, díl III. Škoda, že právě naše divadelní kultura dosud postrádá jakýkoli divadelní slovník. Teichmanův má už pětadvacet let a je zastaralý. Pokud vím, tak něco připravuje divadelní kabinet akademie, ale bude to jistě dlouho trvat, než si budeme moci takové dílo, jistě velmi náročné autorsky, koupit. Tím spíše nás zajímá, že v NDR vychází již třetí díl divadelního průvodce po činoherním divadle, v němž německý čtenář najde opravdu všechny potřebné informace o současném — a nejen současném — divadle německém i světovém. Vydal Henschelverlag, Berlín 1971.

Jurij Golovavšenko: Režiserskoje iskusstvo Tairova. Vydavatelství Iskusstvo v Moskvě (1971) má velký podíl na tom, že v poslední době vycházejí vynikající monografie významných režisérů sovětské epochy. Tairov je znám na celém světě, jeho práce v Komorním divadle — 1914—1921 — stejně jako znamenité poznatky uložené v knihách Umělcovo vyznání (1917) a Režiserský zápisník (1921) jsou cenným materiálem k poznání proudů a myšlení divadelního světa té doby. Mnohé z těchto materiálů jsou u nás absolutně nedostupné, žel i jako materiály studijní. Četba této knihy — a nejen této — nám znovu připomíná, jak velké překladatelské dluhy máme k sovětské původní teatrologii.

Dimitr Kanušev: Nauka i izkusstvo. (Sofia 1971.) Málo známá oblast bulharské divadelní literatury je touto knihou představena v nejlepší světlo. Je to kniha fundovaná, čtivá a všestranně podnětná. Pojednává o zajímavých vztazích bulharské dramatiky a literatury, o relacích režie a soudobého herectví. Snad nejzajímavější je pro nás pasáž týkající se výkladu pojmu současnost, který je pojat velmi hluboce a zajímavě. Kniha je vlastně sborníkem kritických studií, jsou velmi vyrovnané a svědčí o tom, že bychom se měli s bulharskou teatrologií seznámit hlouběji. AFU

Kašpárek a Kalupinka z pohádky O. Vícha
Kašpárkovy taškařiny

i okolních škol. Letošní ročník ukázal značné zvýšení průměrné úrovně práce. Bohužel musela porota také konstatovat, že ne všude vychází vedení ZDS svým souborům vstřícnou podporou. Vystoupily soubory ZDS Ludgeřovice (pohádka manželů Bařinkových Princzna Rozmařilka), ZDS Neplachovice (Zdeňka Horynová, Moudrá ševcová), místní soubor ZDS (Říhova Bludička) a konečně nejspěšnější, opět domácí soubor Městského domu pionýrů a mládeže, pro který jeho režisér Otakar Vícha sám napsal hru Kašpárkovy taškařiny. Vcelku se ukázalo, že festivaly dětského divadla mají smysl a hlúčinská tradice perspektivu. J. BRUS

● O ochotnickém životě na Šumpersku jsme v poslední době slyšeli velmi málo. S radostí proto konstatujeme, že Okresní kulturní středisko v Šumperku začalo rozmnožovat zpravodaj pro slovesné obory zájmové umělecké činnosti, v jehož prvním čísle se dočítáme řadu potěšitelných zpráv o zmrtnýchvstání několika

ochotnických souborů. Tak např. soubor OB Vlčice obnovil po několikaleté odmlce znovu činnost. Tvoří jej vedle čtyř zkušených ochotníků vesměs začátečníci, převážně do třiceti let. Mají prý v záloze dvacet nadšenců, kteří chtějí hrát. Také v Kobylé dali dohromady nový soubor po více než desetileté pauze. Tvoří ho převážně ženy. Mužů mají málo, ale ženy prý si poradí i s mužskými rolemi. Oba soubory — z Kobylé i Vlčic — navázaly družbu a uzavřely dohodu na výměnu představení. Ožívají také dětské soubory a vznikají nové. Tak např. koncem června uvedl soubor ZDS ve Velkých Losinách pohádku J. Turnovské Jak se Mette chtěla stát královnou. Všichni aktéři stáli poprvé na jevišti, také režisérka A. Sedláková, která herecky vyrostla na scéně Studia SZK Šumperk, v této pohádce debutovala, ale podle zprávy poradního sboru se představení plně vydařilo.

● V létě jsem si zajel na Fidlovačku do Mělnického Vtelna. Byl to krásný večer. Pěkná, bohatá vesnice, hospoda zavřená (protože personál šel samozřej-

● Již po čtvrté se konal v Hlučíně na Opavsku Slezský dětský festival, přehlídka nejlepších školských divadelních souborů. Po čtyři odpoledne se hrály pohádky a velký sál kulturního domu vital denně 450 diváků, žáků místních

mě také do divadla), malý divadelní sálek nacpaný k prasknutí, před divadlem plno parkujících aut z okolí. Orchester vtěsnán mezi první řadou diváků a rampou, muzikanti, co se tam nevešli, seděli ještě v uličce vedle diváků. Dirigent — to byl zážitek! Dirigoval, zpěvem pomáhal sborům, hrál všechno se všemi herci, nakažlivě prožíval starý milý Tylův text. Tohle všechno jsem ostatně u vesnických ochotníků zažil nejednou, stejně jako nadšení hrajících a jejich bezprostřední kontakt s vděčnými diváky. Ale co mne překvapilo a bylo nové — inteligentně upravený text, viditelné a vkusné režisérovy (dr. Václav Neumann) zásahy do spontánního hraní herců. Bylo mezi nimi několik překrásných lidových typů jako stvořených pro Tylovy postavy, blýskalo se místy i nesporným hereckým talentem (třeba Li-duška), hrálo se zřejmě s pocitem velké

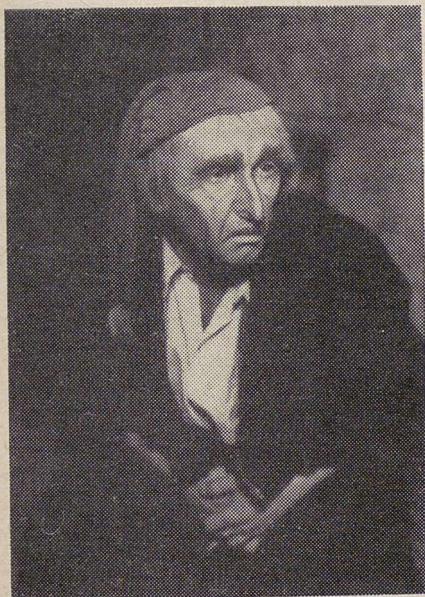
odpovědnosti a naprostou důvěrou v životnost starého textu. Byla prokázána, představení vyznělo jako neformální oslava lidského sourozenství. A samozřejmě, po představení byla hospoda otevřena a nálada v ní si nezapadala s atmosférou představení.

J. B E N E Š

● 6. srpna se dožil padesáti let v Brodce u Přerova Vladimír Čapka, signalista ČSD dopravní služby v železniční stanici v Přerově. Už od svého dětství hrál divadlo v SČM, v Sokole, OB v Citově, kde začínal, v Brodce, v Rokytnici, Věrovanech, ve Velkém Týnci, v Majetíně aj. Trvale působí v Brodce u Přerova v divadelním souboru J. K. Tyla při Mostním obvodu ČSD od roku 1953, tj. od jeho založení. Soubor v něm získal obětavého organizátora, herce, režiséra a maskéra. Se svými spolupracovníky udržují v Brodce divadelní tradici a hrají divadlo do dnešního dne. Čapka byl

také členem okresního poradního sboru, jedno období zastával i funkci předsedy. Od ustavení okresního výboru Svazu českých divadelních ochotníků v Přerově je jeho místopředsedou. Jen v Brodce nastudoval Čapka přes 40 her a uskutečnil 156 představení. Z bohatého repertoáru jmenujeme alespoň: Shakespearův Večer tříkrálový, Tylovy hry Tvrdohlavá žena a Paličova dcera, Preissové Její pastorkyňa, Drdovy Dalskabáty, hříšná ves, Molièrův Chudák manžel, Zdravý nemocný a Lakomec, ve které vytvořil postavu Harpagona, dále to byly hry Ilji Prachaře Domov je u nás, Wolfův Profesor Mamlock, Camusovo Rekviem za jeptišku, Goldonihho Hrubíáni a řada dalších, se kterými se zúčastnil různých soutěží a festivalů. S Drdovými Dalskabáty se zařadil v r. 1961 do skupiny nejvyspělejších souborů a absolvoval řadu zájezdů se všemi nastudovanými hrami v okolí svého působení. Svě padesátiny chce Vladimír Čapka oslavit uvedením Jiráskovy Vojnarky. Přejeme jubilantovi mnoho sil, zdraví, nadšení i mnoho úspěchů v divadelní práci. C. B.

Vlad. Čapka v roli Harpagona

ALEXEJ ARBUZOV

IRKUTSKÁ HISTORIE

(Ukázka ze závěru prvního dílu)

Přeložil Vladimír Horáček
pro Divadlo S. K. Neumanna

K 50. výročí vytvoření Sovětského svazu, státu, který tak výrazným humanizačním způsobem ovlivnil světový vývoj, volila naše profesionální divadla především díla sovětské dramatiky. Ne každé obstálo ve zkoušce času, ale tuhle prověrku vcelku už naše inscenační praxe v průběhu let přinesla. Objevují se díla nová, hry Rjazanova a Bragin-ského, Žuchovického, Edlise, Roščina, Dvoreckého, Rodio-nové, Vampilova, nové hry A. Arbuzova, V. Rozova. To, co připravují profesionální divadla, se ve svém souhrnu dotkne i různých vývojových etap SSSR a připomene ledaco pozapomenutého, i když historicko-společenský aspekt je jen jedním z hledisek spjatých s inscenací. Bude uveden Lavreněvův Pfelom, hra připomínající historické hodiny 6. listopadu 1917 v Petrohradě, Leonovův Zlatý kočár, hra, jejíž děj se odehrává bezprostředně po skončení Velké vlastenecké války a jež shrnujíc prožitá léta zkoušek hle-

dá etický princip perspektivy, plánuje se uvedení dramati-
zace Gorkého Matky, odehrávající se kolem „generální
zkoušky“ proletářské revoluce, roku 1905, Babelova Maria,
Pogodinův Albert Einstein, Vampilovo Červnové loučení,
Gorkého Barbaři a Dostigajev, klasická Optimistická tra-
gédie.

Objeví se také Irkutská historie, našemu profesionálnímu
i amatérskému divadlu dobře známá, účinná a získávající
sympatie svým opravdovým, prostým a upřímným zamyšle-
ním nad otázkou, v čem tkví nejvlastnější hodnota života
pracujícího člověka — v intimní i společenské sféře jeho
působení.

Překládal jsem v létě Irkutskou historii nově na výzvu
pražského Divadla S. K. Neumanna. Pokusil jsem se o ně-
která nová řešení v překladu, o jemné zvýraznění žánro-
vých poloh (komediálních, groteskních, lyrických), o větší
spádmost dialogu, sevřenější stylizaci, o přehlednější a urči-
tější rytmy v jednotlivých částech. Nejde o úpravu, jde
o překlad v jisté míře volnější, věrný duchu díla i auto-
rovi záměru. Ostatně, každé nové literární znění je pro-
věřováno teprve inscenací. Pracuje na ní režisér Václav

Lohniský, s nímž jsme si několikrát text probírali, vymě-
ňovali názory a pocity. Domníváme se, že hra stále „žije“
a že jde v inscenaci o to založit těžiště inscenace v těch
polohách, v nichž je Arbutov nejjistější, nejsilnější. Osobně
se domníváme, že může být prospěšné — v citlivé míře
a organicky — zdůraznit i Arbutovův humor, jenž neodlu-
čitelně patří k jeho osobnostnímu pocitu, životnímu názo-
ru, k jeho optimismu. Redakce Amatérské scény mě požá-
dala o výňatek, vybral jsem závěrečnou část I. dílu.

Ještě poznámku: nedávno vyšla v Sovětském svazu mono-
grafie I. Višněvské o Arbutovově tvorbě, — práce této zná-
mé a citlivé kritičky je pozitivně hodnocena v 5. čísle so-
větského měsíčníku Těatr, str. 143—144. Zajímavé je také
pročítat si pasáže o inscenačních pojetech Irkutské historie
v šestidílných Dějinách sovětského činoherního divadla, jež
vydalo nakladatelství Nauka v letech 1965—1971. V rej-
stříčích na konci každého díla snadno najdeme označení
stránek, na nichž se o inscenacích Irkutské píše. (Obě kni-
hy nejsou zatím přeloženy.) Ale jsou tu i vaše vlastní zku-
šenosti s inscenací hry, váš dnešní pohled a váš dnešní,
zejména mladý divák. V. H.

{Ubytovna mužů. Noc. U stolu
sedí Rodik a Denis. Oknem
zvenčí nakoukne Lapčenko}

CHÓR

Podívej, už je noc a oni nespí...

— Co se tam stalo?

— A kde je Sergej? Kde je Vik-
tor?

SERDUK

Nevím, jel jsem přece na ná-
vštěvu k otci. Brzo se vrátím.

Co se stalo?

{Chór a Serduk pomalu mizí}

LAPČENKO

Pořád nic?

DENIS

Nic.

LAPČENKO

Viktor se nevrátil?

DENIS

Ne.

LAPČENKO

Sergej taky ne?

DENIS

Ne.

LAPČENKO

To se teda vezem.

RODIK

Jo, to je funus, se vši parádou!

LAPČENKO

Paráda teprv přijde. Kde je tá-
ta?

DENIS

Jel na návštěvu...

LAPČENKO

To bude teda lahoda. Než sem
dojede, bude rozpálenější doběla.

Představte si, napřed to ticho
velebné nad hlavou... [Vstoupí

Viktor, na nikoho se nepodívá
a oblečený se natáhne na po-
steli]

DENIS

Kde jsi byl?

VIKTOR

{hluše} Co je ti po tom!

DENIS

Viš, co bys s tebou udělal v ar-
mádě?

VIKTOR

Buď zticha!

DENIS

Náš major by ti prohnal perka,
to si piš!

LAPČENKO

Tátal

{Hned po té zprávě do dveří
hlučně vkročí Serduk}

SERDUK

{rozlíceně sjede všechny pohle-
dem a posadí se na stoličku} To
jste se vyznamenali, hrdí-
nové!

{Všichni sklesle mlčí}

Vzorná parta!... Celý rok bez
výpadku!

{Praští pěstí do stolu} Jak dlou-
ho jste stáli?

RODIK

Dvě hodiny.

SERDUK

Dvě hodiny! {Rozzuřeně se pro-
jde místností}

SERDUK

Sto dvacet minut prostoje kvůli
vaším vtípkům! Deset tisíc lidí
stojí kvůli vám! Co bylo s ma-
šinou? Co koukáte jeden na
druhýho?

RODIK

Vybouch usměrňovač.

SERDUK

To zavinil elektrikář?

VIKTOR

{aniž vzhledne} Já, táto...

SERDUK

Ty se váliš po posteli? Pánbůh
nad veškerou elektrikou? Podí-
vej se mi do očí, kohoutku!

{Viktor se nadvzdne a otočí se
tváří k Serdukoví}

On brečel jako baba! Kdo může
za tu havárii?

VIKTOR

Oplí jsem se.

SERDUK

Nežvaň! Ty přece nepiješ...
Cos to dělal, že ses takhle zří-
dil?

VIKTOR

Nech toho výslechu, táto. Já ti
nebudu odpovídat.

SERDUK

Kde je Sergej?

LAPČENKO

{přešlapuje u dveří} Na pro-
cházce u Angary, s Valkou —
pokladní.

VIKTOR

{zuřivě} Mlčí!

SERDUK

Ticho, ticho! Mluv, Rodione.
Klidně, kloudně... Co se tady
sběhlo?

RODIK

Co mám povídat... Sergej a
Viktor se pohádali kvůli holce.

Tuhle Valju tu přece zná kaž-
dý... No, radši to nebudu roz-
vádět. Viktorovi luplo v bedně

— a včera se se Sergejem chy-
li. Když ráno přišel do práce —
nevypadal nejlíp — všechno
zmotal a byli jsme v rejži. {Vik-
torovi} Je to tak?

VIKTOR

Je.

RODIK

Já vám něco řeknu... Byla to
parta k pohledání. Jako rodina.

A najednou bác, pro první suk-
ni se všechno zhouplo. Sestry
a mámu, ty mám rád, ale co se
ženskéjch všeobecně týče, od
těch radši dál. A moc jsem si
vážil toho, že tady na Sibiři se
tolik neprosazují jako v Mosk-
vě.

DENIS

Drž se zpátky, Rodione, takhle
o nich nemluv...

{Na prahu se objeví Sergej}

LAPČENKO

Sergej!

SERDUK

Tiše, tiše! Přišel vedoucí.

SERGEJ

{se na všechny dívá zasněným
pohledem} Ano... Ano...

{Jde ke své posteli, posadí se,
s úsměvem se dívá někam do
dálí}

Ano, ano, ano...

SERDUK

Co to má znamenat?

SERGEJ

{s úsměvem} Ano, ano.

SERDUK

On je náměsíčnější! Přeskočilo
ti? {Zacloumá jí} Jsi vrchní
strojmistr nebo jsi spad z mě-
síce?

SERGEJ

Tátol Ty ses vrátil z návštěvy?

SERDUK

On se ještě usmívá, ten cvok.

SERGEJ

Promiň nám to, mně i Viktoro-
vi, — čestný slovo, že se to víc-
krát nestane.

VIKTOR

Mě vynech.

SERDUK

Myslíš, že se z toho vyvíkneš
jen tak?

SERGEJ

Jen tak to nebude... Možná, že
mě opravdu nemá ráda, ale já
udělám všechno, abych si jí zis-
kala... Všechno. Ostatně, řekla,

že si mě vezme... V neděli
15. července je svatba. Za deset
dní... Přijďte všichni, lidi, při-
ďte všichni...

RODIK

Cože?

VIKTOR

{přistoupí k Sergejovi} Seber se
a odjeď, Serjožo... Nech Va-
lentinu na pokoji... Po dobrým
— jed' pryč...

SERGEJ

Ne, teď už neodjedu. A před te-
bou mám klidný svědomí — ty
ses jí zřek sám. Nebo ne? —
Vidíš, táto, — nic neříká. {Při-
stoupí k Viktorovi} Zapomeňme
na to, Vito... Zase dobrý, jo?

{Viktor mlčí}

V neděli patnáctýho... Přijďte,
zvu vás, ať je ten den šťast-
ná... Aspoň ten jediný den,
to snad není taková oběť...

{Náhle se po všech rozhlédne,
výstražně} Ale jestli někdo o ni
řekne jediný špatný slovo...

{Ubytovna se ponoří do tmy.
Zní tichá hudba, ale možná že
to bubnují po střeše deštové
kapky. Ponenáhu se vynoří
Valjina postava: Valja sedí na
posteli. Chór jí obklopí}

CHÓR

Nemůžeš spát? Celou noc prší.
Nad Bajkalem hučí letní vítr a
shání nízká mračna nad Anga-
ru.

— Už brzo svítne. Je nedělní
ráno.

— Co tě čeká v tom novém ži-
votě?

VALJA

{sotva slyšitelně} Nevím...

CHÓR

Do čeho se to pouštíš, Valenti-
no? Vzpamatuj se... Ty ho pře-
ce nemiluješ...

VALJA

{velmi tiše} Ne? — Kdopak to
může vědět, když se sama v so-

bě nevyznám. Co je to vlastně láska? S čím se dá srovnat? Kdo mi o tom může něco říct? [Svéhlavě]
Proč mi v paměti utkvěl ten den, kdy jsem Serjožu prvně uviděla? Přistoupil ke mně a zaplatil dvacet kopejek za kra-
bičku zápalek... Později jsme se seznámili a já jsem najednou byla docela jistá, že mi řekne něco, co mi ještě nikdo neřekl...

CHÓR
Nebo tak, jak to ještě nikdo neřekl...

VALJA
Scházela jsem se potom s Viktorem ze zvyku dál — ale myslela jsem na něj, na Sergeje... A čekala jsem na ty dopisy, věděla jsem, že je píše on...

CHÓR
Tak ty ses do něj přece zamilovala?

VALJA
To nevím... já opravdu nevím...

CHÓR
A přece chceš být jeho ženou?

VALJA
[ostře] Ano, chci, co je na tom špatného? Je milý... hodný... a já už se nechci protloukat světem sama... Jsem ze všeho tak unavená... A ty řečí kolem. Copak jsem horší nežli jiné?... A s ním mi přece bude dobře, nebo ne?

CHÓR
A Viktor?
[V šeru se matně rýsuje Viktora postava]

VIKTOR
Byl jsem u tebe ještě včera večer — a tys mi nevěřila, když jsem říkal... [Přistoupí k Valje, tiše] Odpusť mi, Valjo...

VALJA
Já se nezlobím.
VIKTOR
Já bez tebe nemůžu žít... Odjedeme... No tak se vezmeme, když na tom trváš...

VALJA
Je pozdě, Víto. My dva už jsme dotančili. Buď sbohem. [Je zase sama]

CHÓR
Už svítá, Valjo... Podívej se ven — do deštivého rána... — je neděle... patnáctý červenec.

VALJA
Proč je mi tak úzko? Proč mám takový strach... Jeho kamarádi mě odsoudí a zavrhnou — a půjdem ulicemi sami... Lidí se za námi budou otáčet a budou se nám smát... Ne, musím pryč...

CHÓR
Je pozdě! Slyšíš, někdo klepe... To bude Sergej... Jestli ses rozhodla, otevři a podej mu ruku! Jsi rozhodnuta?

VALJA
[sem] [Zvučným hlasem] To jsi ty, Sergej?

SERGEJŮV HLAS
Já!
[Hraje varhany. Chór přehodí přes Valentinu bílé svatební šaty]

VALJA
Pojd' dál...
[Na prahu v plném slunečním světle stojí Sergej]

SERGEJ
Přišel jsem pro tebe.
VALJA
To je venku tolik slunce?
SERGEJ
Je po dešti.

VALJA
Půjdeme?
SERGEJ
Nepřišel jsem sám...

[Varhany umlknou a vystřídají je čisté hluboké tóny harmoniky (akordeonu). Vedle Sergeje náhle stojí Denis a Zinka, Serduk, Lapčenko, Rodik a jeho malá sestra Maja a ještě dva nebo tři neznámí mládenci z party od bagru — jeden z nich má v rukou harmoniku, druhý mu sekunduje na kytaru. A všichni nesou květiny]
SERGEJ
Seznamte se — to jsou mí kamarádi — moje nevěsta.
MAJA

Já jsem Maja, Rodikova sestra... Z Moskvy, přijela jsem teprve včera... Na podzim půjdu do desáté třídy, přijela jsem k němu na návštěvu, víte? Ještě jsem nikdy nebyla na svatbě... Smím vás políbit? [Líbá Valju]

SERGEJ
Tak jdeme... [Zahřmí] Podívejte — přší a do toho svítí slunce! ... To je pěkná mela!
SERDUK
Otevřít deštníky!
[Pantomima]

CHÓR
Veselé procesí!
— Kam tak pospíchají?
— A v dešti...

— Lidičky, copak to nevíte; že na okraji Irkutska stojí čarodějný dům — dovnitř jdeš svobodný a ven už jako ženáč?
Tak trochu jako v pohádce... — Jakkpak nel je to jediná instituce, kde vám to dají černé na bílé a stvrdí razítkem, že teď a nadále jste šťastní — od toho a toho dne a měsíce a roku.
— Ale běda, když někdo zapomene, že ten dům nesnáší kvapná rozhodnutí a chladnou vypočetavost.

— Kdo na to zapomene, toho stihne trest: netuší, že ten, koho si odvádí, mu nepřinese nic než trápení.
To jsou mi řeči, na svatební cestě!
Řekli jste ano? Tak co je?
Kdo máte rozum, nechte ho dnes doma!
Nebe je zelené, tráva je bílá kaluže zlaté, domy jako šmolka, pořízdný bagr letí jako mč vzhůru a ukusuje ze sluneční placky, a tajga kluše ulicemi a všemi hlasy veškeré své zvěře chrochtá mechem obrostlá blahopřání.

Sto let! Sto let!
A vypít! Do dna!
Ať žijou novomanželé!

[Svatební hostina. Zní harmonika, u stolu se zpívá táhlá sibiřská píseň. („Bajkal“). Zpívají čistě a slavnostně a pak mlčí, zahlobání do svých myšlenek, ve kterých se historie mísí s tím nejasným, z čeho se bude vytvářet budoucnost.]
SERDUK
Vzpomínky...
RODIK
Dnešek...
MAJA
Chtěla bych... já nevím...
[Pauza]
LAPČENKO
Mám návrh: aby se jedlo dál.
RODIK
To není špatný: s chutí do toho! [Všichni se vesele dají do jídla]
ZINKA
Ticho! Prosím ticho! Prosím o slovo!
[Nastane relativní klid]
Soudruzí! My betonáfky ze základové jámy pozorně sledujeme vynikající práci vás bagristů. Víme, že makat na bagru není žádná tohle... že potřebujete řádný odpočinek, pečlivou ruku a znamenitou stravu... Za takových okolností je úloha ženy mimořádně velká a proto vás vyzývám, Valjo, abyste na to myslela a... tohle... [Všeobecná veselost]
RODIK
Na znamenitou stravu — ať žijem!
[Všichni se smějí, ťukají si a Zinoččiny protesty zaniknou ve všeobecné vřavě]
LAPČENKO
Někdo klepal!
[Rozhostí se ticho]
VALJA
Dá!e!
LARISA
[na prahu] Smím?
VALJA
[k ní přiskočí] Larisko, ty jsi přišla?
LARISA
Nezlobíš se?
VALJA
A ty se nezlobíš?...
LARISA
Zase dobrý... [Líbají se]
SERDUK
[rozkurážený] Za trest do dna! [Podá Larise velkou sklenku a ta vypije naráz]
Třída! [Představuje se] Serduk — Štěpán Jegorovič. Smím prosit o vaši společnost?
[Larisa usadne vedle něho]
LAPČENKO
Někdo klepal! Další hosti!
[Opět nastane napjaté ticho]
VALJA
Dá!e...
[Vstoupí Viktor, pomalu přejede očima přítomné, dlouho se dívá na Valentinu a pak k ní přistoupí]
VIKTOR
[polohlasem] Hodně štěstí přeju...
VALJA [tiše] Víto...
VIKTOR
Přinesl jsem ti na památku [podává] prstýnek.
VALJA
Děkuju.
VIKTOR
[Přistoupí k Sergejovi, obejmje

ho, políbí a lehce uhodí pěsti po zádech]
Konec hádek.
[Harmonika zahraje ruskou taneční]

SERDUK
Kdo si skočí se mnou?
VALJA
Larisa... Víte, jak ta umí tančit rusáčka? Běž, Lariso! Předved' jim to!
[Larisa vstoupí do kruhu, tančí výbojně, vášnivě, z celé duše]
VIKTOR
[chraptivě] Všichni štranou! Ljošo, pomalou a s citem!
[Viktor začne pomalu, pak pohodí hlavou a tančí útočně, divoce, s netajeným zoufalstvím. Všeobecný halas a tleskání téměř přehluší harmoniku a když Larisa a Viktor dotančí, sklídí vřelý a dlouhotrvající potlesk]
ZINKA
Lariso, ty ses předvedla!
DENIS
Vítko, ty seš mistr.
LAPČENKO
To byl koncert!
VIKTOR
[sám] Sbohem, Valentino.
SERDUK
[Larise] Za to si zaslouhuje přípitek... To byl tanec! Jak požár ve větru!
LARISA
Z ohně zbyly už jenom uhlíky...
SERDUK
Je mi padesát... Kde jste byla tak dlouho?
LARISA
Kde jsem byla, tam už nejsem, všechno vzala voda, soudruhu Serduku.
MAJA
Já na tenhle den nikdy nezapomenou, Valjo... Jsem ještě školáčka a moc mě zajímalo, jak tady žije Rodik a jeho kamarádi. A máma mi taky poručila, abych si to tady všechno prohlídla a na všechno se vyptala... Odpusťte, že jsem tak upovídaná, asi jsem si trochu přihnula... To nic, přivřete jedno oko... To musí být fajn, když má člověk svatbu, že jo? To je prima, když žena dovede čekat, až přijde ten pravý... Ježíšmarjá, proč pláčete, Valjo, prosím vás, jen to ne, nebo se taky rozbrečím! Vašeho Serjožku, jak vás má rád, jak se na vás dívá... Kdybyste věděla, jak vám závidím... Než já se budu vdávat, to si ještě užiju... [pobrekává]
[Harmonika zahraje starodávný valčík. Několik párů v tanečním víru]
SERGEJ
[přistoupí k Valje] Neplač, Valjo...
VALJA
Kdybch tak mohla, Serjožo...
SERGEJ
Ale můžeš, Valjo. Všechno přebolí.
VALJA
Jistě?
SERGEJ
Určitě.

ho, políbí a lehce uhodí pěsti po zádech]
Konec hádek.
[Harmonika zahraje ruskou taneční]

SERDUK
Kdo si skočí se mnou?
VALJA
Larisa... Víte, jak ta umí tančit rusáčka? Běž, Lariso! Předved' jim to!
[Larisa vstoupí do kruhu, tančí výbojně, vášnivě, z celé duše]
VIKTOR
[chraptivě] Všichni štranou! Ljošo, pomalou a s citem!
[Viktor začne pomalu, pak pohodí hlavou a tančí útočně, divoce, s netajeným zoufalstvím. Všeobecný halas a tleskání téměř přehluší harmoniku a když Larisa a Viktor dotančí, sklídí vřelý a dlouhotrvající potlesk]
ZINKA
Lariso, ty ses předvedla!
DENIS
Vítko, ty seš mistr.
LAPČENKO
To byl koncert!
VIKTOR
[sám] Sbohem, Valentino.
SERDUK
[Larise] Za to si zaslouhuje přípitek... To byl tanec! Jak požár ve větru!
LARISA
Z ohně zbyly už jenom uhlíky...
SERDUK
Je mi padesát... Kde jste byla tak dlouho?
LARISA
Kde jsem byla, tam už nejsem, všechno vzala voda, soudruhu Serduku.
MAJA
Já na tenhle den nikdy nezapomenou, Valjo... Jsem ještě školáčka a moc mě zajímalo, jak tady žije Rodik a jeho kamarádi. A máma mi taky poručila, abych si to tady všechno prohlídla a na všechno se vyptala... Odpusťte, že jsem tak upovídaná, asi jsem si trochu přihnula... To nic, přivřete jedno oko... To musí být fajn, když má člověk svatbu, že jo? To je prima, když žena dovede čekat, až přijde ten pravý... Ježíšmarjá, proč pláčete, Valjo, prosím vás, jen to ne, nebo se taky rozbrečím! Vašeho Serjožku, jak vás má rád, jak se na vás dívá... Kdybyste věděla, jak vám závidím... Než já se budu vdávat, to si ještě užiju... [pobrekává]
[Harmonika zahraje starodávný valčík. Několik párů v tanečním víru]
SERGEJ
[přistoupí k Valje] Neplač, Valjo...
VALJA
Kdybch tak mohla, Serjožo...
SERGEJ
Ale můžeš, Valjo. Všechno přebolí.
VALJA
Jistě?
SERGEJ
Určitě.

ho, políbí a lehce uhodí pěsti po zádech]
Konec hádek.
[Harmonika zahraje ruskou taneční]

SERDUK
Kdo si skočí se mnou?
VALJA
Larisa... Víte, jak ta umí tančit rusáčka? Běž, Lariso! Předved' jim to!
[Larisa vstoupí do kruhu, tančí výbojně, vášnivě, z celé duše]
VIKTOR
[chraptivě] Všichni štranou! Ljošo, pomalou a s citem!
[Viktor začne pomalu, pak pohodí hlavou a tančí útočně, divoce, s netajeným zoufalstvím. Všeobecný halas a tleskání téměř přehluší harmoniku a když Larisa a Viktor dotančí, sklídí vřelý a dlouhotrvající potlesk]
ZINKA
Lariso, ty ses předvedla!
DENIS
Vítko, ty seš mistr.
LAPČENKO
To byl koncert!
VIKTOR
[sám] Sbohem, Valentino.
SERDUK
[Larise] Za to si zaslouhuje přípitek... To byl tanec! Jak požár ve větru!
LARISA
Z ohně zbyly už jenom uhlíky...
SERDUK
Je mi padesát... Kde jste byla tak dlouho?
LARISA
Kde jsem byla, tam už nejsem, všechno vzala voda, soudruhu Serduku.
MAJA
Já na tenhle den nikdy nezapomenou, Valjo... Jsem ještě školáčka a moc mě zajímalo, jak tady žije Rodik a jeho kamarádi. A máma mi taky poručila, abych si to tady všechno prohlídla a na všechno se vyptala... Odpusťte, že jsem tak upovídaná, asi jsem si trochu přihnula... To nic, přivřete jedno oko... To musí být fajn, když má člověk svatbu, že jo? To je prima, když žena dovede čekat, až přijde ten pravý... Ježíšmarjá, proč pláčete, Valjo, prosím vás, jen to ne, nebo se taky rozbrečím! Vašeho Serjožku, jak vás má rád, jak se na vás dívá... Kdybyste věděla, jak vám závidím... Než já se budu vdávat, to si ještě užiju... [pobrekává]
[Harmonika zahraje starodávný valčík. Několik párů v tanečním víru]
SERGEJ
[přistoupí k Valje] Neplač, Valjo...
VALJA
Kdybch tak mohla, Serjožo...
SERGEJ
Ale můžeš, Valjo. Všechno přebolí.
VALJA
Jistě?
SERGEJ
Určitě.

ho, políbí a lehce uhodí pěsti po zádech]
Konec hádek.
[Harmonika zahraje ruskou taneční]

SERDUK
Kdo si skočí se mnou?
VALJA
Larisa... Víte, jak ta umí tančit rusáčka? Běž, Lariso! Předved' jim to!
[Larisa vstoupí do kruhu, tančí výbojně, vášnivě, z celé duše]
VIKTOR
[chraptivě] Všichni štranou! Ljošo, pomalou a s citem!
[Viktor začne pomalu, pak pohodí hlavou a tančí útočně, divoce, s netajeným zoufalstvím. Všeobecný halas a tleskání téměř přehluší harmoniku a když Larisa a Viktor dotančí, sklídí vřelý a dlouhotrvající potlesk]
ZINKA
Lariso, ty ses předvedla!
DENIS
Vítko, ty seš mistr.
LAPČENKO
To byl koncert!
VIKTOR
[sám] Sbohem, Valentino.
SERDUK
[Larise] Za to si zaslouhuje přípitek... To byl tanec! Jak požár ve větru!
LARISA
Z ohně zbyly už jenom uhlíky...
SERDUK
Je mi padesát... Kde jste byla tak dlouho?
LARISA
Kde jsem byla, tam už nejsem, všechno vzala voda, soudruhu Serduku.
MAJA
Já na tenhle den nikdy nezapomenou, Valjo... Jsem ještě školáčka a moc mě zajímalo, jak tady žije Rodik a jeho kamarádi. A máma mi taky poručila, abych si to tady všechno prohlídla a na všechno se vyptala... Odpusťte, že jsem tak upovídaná, asi jsem si trochu přihnula... To nic, přivřete jedno oko... To musí být fajn, když má člověk svatbu, že jo? To je prima, když žena dovede čekat, až přijde ten pravý... Ježíšmarjá, proč pláčete, Valjo, prosím vás, jen to ne, nebo se taky rozbrečím! Vašeho Serjožku, jak vás má rád, jak se na vás dívá... Kdybyste věděla, jak vám závidím... Než já se budu vdávat, to si ještě užiju... [pobrekává]
[Harmonika zahraje starodávný valčík. Několik párů v tanečním víru]
SERGEJ
[přistoupí k Valje] Neplač, Valjo...
VALJA
Kdybch tak mohla, Serjožo...
SERGEJ
Ale můžeš, Valjo. Všechno přebolí.
VALJA
Jistě?
SERGEJ
Určitě.

ho, políbí a lehce uhodí pěsti po zádech]
Konec hádek.
[Harmonika zahraje ruskou taneční]

SERDUK
Kdo si skočí se mnou?
VALJA
Larisa... Víte, jak ta umí tančit rusáčka? Běž, Lariso! Předved' jim to!
[Larisa vstoupí do kruhu, tančí výbojně, vášnivě, z celé duše]
VIKTOR
[chraptivě] Všichni štranou! Ljošo, pomalou a s citem!
[Viktor začne pomalu, pak pohodí hlavou a tančí útočně, divoce, s netajeným zoufalstvím. Všeobecný halas a tleskání téměř přehluší harmoniku a když Larisa a Viktor dotančí, sklídí vřelý a dlouhotrvající potlesk]
ZINKA
Lariso, ty ses předvedla!
DENIS
Vítko, ty seš mistr.
LAPČENKO
To byl koncert!
VIKTOR
[sám] Sbohem, Valentino.
SERDUK
[Larise] Za to si zaslouhuje přípitek... To byl tanec! Jak požár ve větru!
LARISA
Z ohně zbyly už jenom uhlíky...
SERDUK
Je mi padesát... Kde jste byla tak dlouho?
LARISA
Kde jsem byla, tam už nejsem, všechno vzala voda, soudruhu Serduku.
MAJA
Já na tenhle den nikdy nezapomenou, Valjo... Jsem ještě školáčka a moc mě zajímalo, jak tady žije Rodik a jeho kamarádi. A máma mi taky poručila, abych si to tady všechno prohlídla a na všechno se vyptala... Odpusťte, že jsem tak upovídaná, asi jsem si trochu přihnula... To nic, přivřete jedno oko... To musí být fajn, když má člověk svatbu, že jo? To je prima, když žena dovede čekat, až přijde ten pravý... Ježíšmarjá, proč pláčete, Valjo, prosím vás, jen to ne, nebo se taky rozbrečím! Vašeho Serjožku, jak vás má rád, jak se na vás dívá... Kdybyste věděla, jak vám závidím... Než já se budu vdávat, to si ještě užiju... [pobrekává]
[Harmonika zahraje starodávný valčík. Několik párů v tanečním víru]
SERGEJ
[přistoupí k Valje] Neplač, Valjo...
VALJA
Kdybch tak mohla, Serjožo...
SERGEJ
Ale můžeš, Valjo. Všechno přebolí.
VALJA
Jistě?
SERGEJ
Určitě.

VALJA
Jistě, Serjožo?
[Objeje ho. Roztočí se v tanci.]
SERDUK
Občané, všichni stranou. Novomanželé — sólo!
[Tanečníci se rozestoupí a jen nevěsta a ženich pomalu krouží v rytmu valčíku. Její ruka něžně spočívá na Sergejevě rameni: se zakloněnou hlavou a tělem Valja při každé otočce téměř klesá zmožena něhou a láskou]
CHÓR
Svatební valčík... na ten se nezapomíná. Přejdou léta, leccos v paměti vybledne, ale tvá prostá melodie jim bude stále připomínat ten dávný večer.
— Zůstanou spolu? Rozejdou se? Nebo je něco navždy rozloučí? Ať přijde cokoli, když zazní tenhle valčík, vždycky si jeden na druhého vzpomene a pocit vděčnosti a štěstí zahřeje jejich srdce.

[Hosté se mlčky vytrácejí jeden po druhém]
Ale dokud se nestal vzpomínkou, je váš jako ten večer a ta noc, ta první společná.
[Melodie valčíku zmlkne]
— Valinko... Serjožo! Slyšíte? Dveře bouchly, odešel poslední host, zůstali jste sami.
[Noc. V pokoji je jen Sergej a Valja.]
VALJA
Kolik je hodin? Mně se točí hlava!
SERGEJ
Půl druhé.
VALJA
To už je noc? [Zasměje se] Já jsem ale hloupá, — že se ptám!
[Pauza] Serjožo... Jak se jmenuje tvoje maminka?
SERGEJ
Polina.
VALJA
Budou ji mít moc ráda...
SERGEJ
Jistě...

VALJA
A tvoje sestry taky. Co myslíš, budu se jim líbit?
SERGEJ
Moc.
VALJA
Asi jsem moc pila — pořád povídám a povídám... Můžu ještě chvíli?
SERGEJ
Povídej...
VALJA
Budeš mě mít vždycky rád?
SERGEJ
Vždycky...
VALJA
Dokud neumřeme?
SERGEJ
Ano...
VALJA
Anebo ještě dýl?
SERGEJ
Ano...
VALJA
Ty hloupý, potom přece už nic nebude... Já jsem tak ospalá, nezlobíš se? Jsi milý... ne, nic

neříkej. Jsem šťastná, jsem teď tvoje žena... A oni všichni ke mně byli tak hodní... Jde na mě spaní...
SERGEJ
Jen spí.
VALJA
Už vlastně spím. Dokonce se mi něco zdá. Vidím tě, jak ke mně pluješ na lodičce a já... a já... Říkal jsi, dokud neumřeme?
SERGEJ
Dokud budem žít.
VALJA
To je víc — nebo míň?
[Vzdálené zvuky varhan. Valja usne. Sergej se na ni dívá. Chór tiše zatáhne lehký závěs, blyško jako svatební šaty]
CHÓR
[tiše] Venku se znovu rozpršelo, zdá se, že prší na celé planetě.
— Pramínky vody běží kolem domů, a odnášejí smetl. Smetl, které tu nechal včerejšek. —

O P O N A

SOVĚTSKÉ HRY

Pod tímto názvem rozmnožila DILIA katalog sovětských her, v němž u každého titulu najdete vedle základních údajů (překlady, úpravy, nároky na obsazení a dekorace) též stručné charakteristiky jednotlivých titulů. Jsou zde pojednány tyto tituly:

AFINOGENOV, A. N.: Mášenka
ALEXANDROV, Boris: Svatba v Malinovce
ALJOŠIN, Samuil: Všechno zůstane lidem
ARBUZOV, Alexej: Irkutská historie; Město na úsvitě; Pohádky starého Arbatu; Šest zamilovaných; Šťastné dny nešťastného člověka
ARKANOV, A. — GORIN, G.: Svatba pro celou Evropu
BULGAKOV, Michail: Dny Turbinových
BRAGINSKIJ, E. — RJAZANOV, E.: Jednou na Silvestra
ČEPURIN, J.: Jarní vody
DUNAJEVSKIJ, I. O.: Zlaté údolí
EDLIS, Julius: Červen, počátek léta; Kdež jest, Ábele, bratr tvůj?

FURMANOV, Dmitrij: Čapajev
GORBATOV, Boris: Jediná noc
GORKIJ, Maxim: Barbari; Děti slunce; Dostigajev a ti druzi; Jegor Bulčov; Letní hosté; Měšťáci; Na dně; Padělky; Stařík; Vassa Železnovova; Zykovi
GRIN, A. — KOČOVÁ, Z.: Jessie a její sestra
ILF, I. — PETROV, J.: Zlaté tele
KATAJEV, Valentin: Kvadratura kruhu
LAVRENEV, B. — KREFT, B.: Balada o poručíkovi a Marjutce
LEONOV, Leonid: Obyčejný člověk; Útek pana Mac Kinleye
LUJK, Hans: Zrození hvězdy
MAJAKOVSKIJ, Vladimír: Mysteria buffa; Správná věc; Štěníce
MALJUGIN, Leonid: Mé ironické štěstí
MILJUTIN, Jurij: Polibek Juanity
PANOVOVÁ, Věra: Vánice
PAVLOVOVÁ, Muza: Osm jarmarečních frašek
POGODIN, Nikolaj: Albert Einstein; Muž s puškou

RACHMANOV, Leonid: Neklidné stáří
RODIONOVOVÁ, A.: Syn Jeho Excellence
ROŠČIN, Michail: Valentin a Valentina
SALYNSKIJ, Afanasij: Krutá maska
SMĚCHOV, V. — STAWINSKI, J. S.: Hodina H
ŠOLOCHOV, M. — STEHLIK, M.: Rozrušená země
ŠVARC, Jevgenij: Drak; Nahý král; Stín
TOLSTOJ, Alexej: Raketa
VAMPILOV, Alexander: Červnové loučení
VIŠNEVSKIJ, Vsevolod: Optimistická tragédie; První jízdní
ŽUCHOVICKIJ, Leonid: Sami, bez andělů

PASMA — SBORNÍKY

Antisvěty — pásmo z poezie A. Vozněsenského
Křížník Aurora — scénická montáž
Leningradská symfonie — pásmo veršů a vyprávění
Smetl a koště — sborník satirických scének

Na titulní straně Štollův záběr ze Zahradníkovy hry Sólo pro bicí (hodiny) z repertoáru letošního Jiráskova Hronova

Amatérská scéna, ročník IX (Ochotnické divadlo, ročník XVIII), číslo 11, listopad 1972. Vydává ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek. — Grafická úprava: Nina Roháčková. — Technická redakce: Jana Zubíková. — Adresa redakce: Praha 2, Vinohradská 2, telefon 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — © Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1972.

MLÁDÍ A MLÁDÍ

J. Pokorná ve fotografii M. Túmy

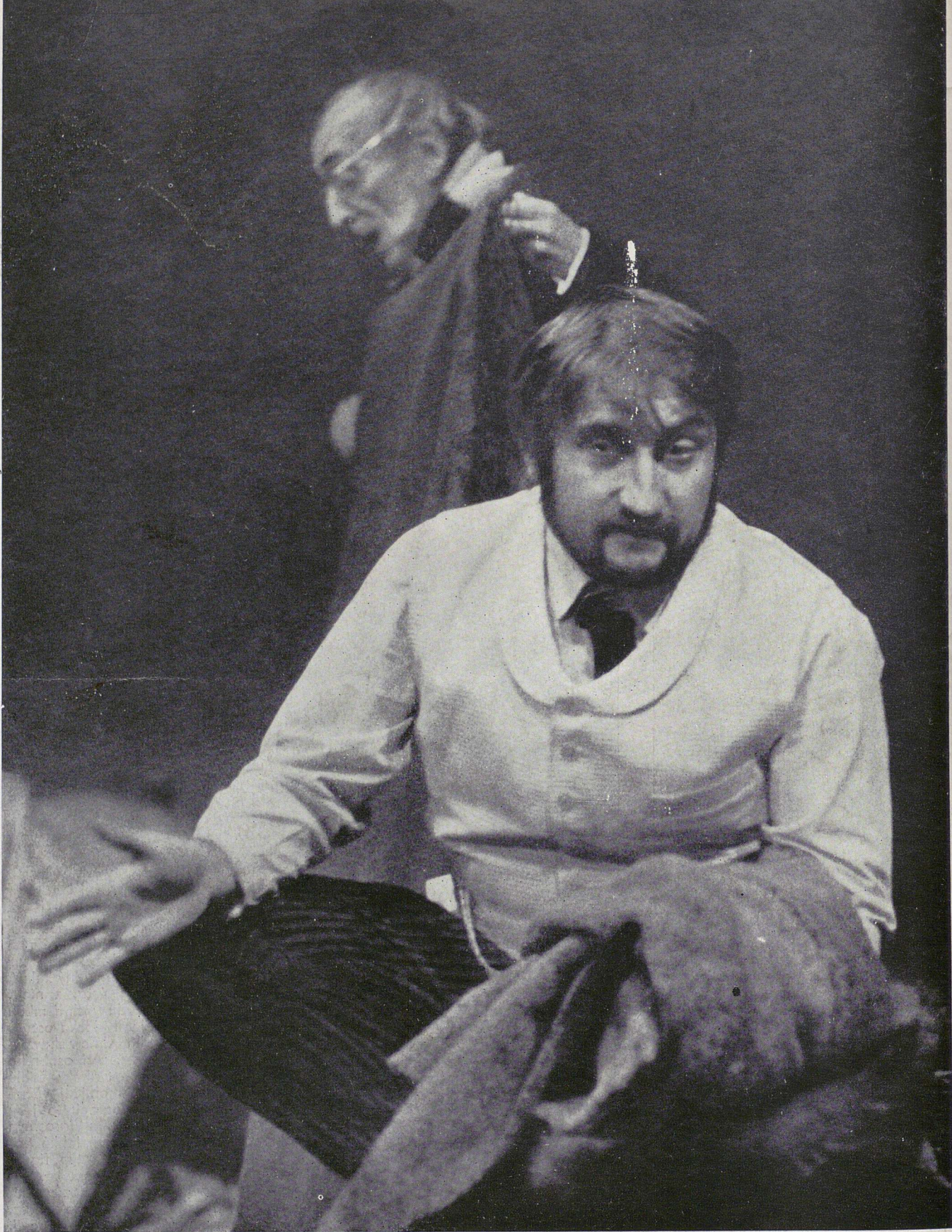

Dolly Clandonová se zrodila na jevišti Realistického divadla u příležitosti první premiéry divadla v nové sezóně. Pochází ze hry sarkastického pana G. B. Shawa, muže, jenž ve své osmdesátce ještě čiperně plaval v bazénu! Jenže, jak čtenář téhle stránky již asi ví, nejde ani o inscenaci Shawovy hry *Člověk nikdy neví*, ani o dramatika samého. Jde tentokrát jen a jen o tu slečinku jménem Dolly Clandonová. A to ještě ani ne tak o její autorský text, jako o hlavně — o interpretku této postavy: **Jaroslavu Pokornou**. Tímto zaznamenávám její výkon v rubrice pozoruhodných hereckých výkonů dnešního mladého hereckého pokolení.

Přiznávám se bez mučení, že jsem si dosud nikdy neuvědomil, že tato mladá herečka Realistického divadla má tak pronikavý smysl pro humor. Možná mi některá její role v tomto divadle i unikla, ale od nyníška si dám pozor, abych žádnou její „kreatci“, jak někdy píší kri-

ti v novinách, nepropásl. Neboť mě svou Dolly Clandonovou nejen potěšila, pobavila, ale dokonce nadchla. Zním málo mladých hereček, které mají tak rošťácké oči, tak prohnane cudný kukuč, tak šibalsky vykroužená ústa, z nichž herečka v jednom proudu vychrlí milou uštěpačnost, uštěpečnou laskavost a laskavou nezdrovňilost. Všechno v shawovských kontrastech a s čepicí osobního kouzla navrch. Buclaté tvářičky štíhlé dívenky, čiperné ruce a obličej věčně ochotně propůjčený k legraci, to jsou vklady, s nimiž přistoupila Jaroslava Pokorná ke své nikoli právě lehké postavě. Nebudu popisovat typ figury autorovy postavy, ani hluboce analyzovat koncepci. Lehce a nezávazně, impesivně a s chutí nezaujateho diváka, který se s mladou herečkou dobře bavil, jen zaznamenávám. Nejsem fotograf, kreslím slovy, evokuji záznamem pocitů.

Výkon Jaroslavy Pokorné patří k tomu nejlepšímu v této milé inscenaci. (AFU)

Pražský Cínoherní klub uvádí Čechovův *Višňový sad*. Foto M. Novotný